

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomikoulutus

2018

Sofia Varhama & Frida Wecksten

TUNNE RAJASI

– OPAS SEKSUAALISEN HÄIRINNÄN
ENNALTAEHKÄISEMISEEN
MAAHANMUUTTAJANUORILLE

Sofia Varhama & Frida Wecksten

TUNNE RAJASI

- OPAS SEKSUAALISEN HÄIRINNÄN ENNALTAEHKÄISEMISEEN MAAHANMUUTTAJANUORILLE

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisystä, maahanmuuttajanuorille suunnattuna. Toimeksiantajana toimi Papyrus-hanke.

Tarve työhön tuli Papyrus-hankkeelta, jonka tarkoituksena on kehittää maahanmuuttajanuorten kanssa työtä tekevien osaamista. Tämä opinnäytetyö on yksi osa kuudesta työpaketista. Oppimis- ja valmennuspaketit muodostavat yhdessä yhden osan työpakettia, ja seksuaalisen häirinnän opas on yksi näistä oppimis-/valmennuspaketeista.

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on kasvanut viime vuosien aikana. Aikaisempaa opasta seksuaalisesta häirinnästä, juuri maahanmuuttajille suunnattuna, ei ole olemassa, joten siksi tarve tähän oli todellinen. Tässä opinnäytetyössä kerromme nuorille, sekä seksuaalisuudesta, seksuaalisesta häirinnästä, sekä yleisesti seksuaalikulttuurista Suomessa. Opas on kirjoitettu ennaltaehkäisemään hyväksikäyttöä. Se on kirjoitettu selventämään suomalaista seksuaalikulttuuria ja sitä, mitä pidetään Suomessa seksuaalisena häirintänä.

Kehittämistyö on tehty parityönä kahden opiskelijan kesken. Opasta tehdessä olemme käyttäneet molempien opiskelijoiden työ- ja harjoittelupaikkaa hyväksi, jotta olemme päässeet lähemmäksi kohderyhmää, ja sitä kautta saaneet suoraa tietoa ja mielipiteitä heiltä. Kyseisissä paikoissa olemme havainnoinnin avulla saaneet uusia ideoita, joiden avulla olemme saaneet opinnäytetyön, sekä itse oppaan lopulliseen muotoon. Lisäksi parityössä olemme käyttäneet menetelmiä, kuten dialogista keskustelua, jotta olemme saaneet toisistamme kaiken mahdollisen hyödyn irti, ja päästy siten haluttuun yhteiseen päämäärään.

Opinnäytteen tuloksena on siis laadittu kokonainen opas, jota tarjotaan sähköiseen muotoon Papyrus-hankkeen internetsivuille. Opas löytyy liitteenä tämän opinnäytetyön viimeisiltä sivuilta.

ASIASANAT:

maahanmuuttajanuoret, seksuaalinen häirintä, nuoret, seksuaalisuus, itsemääräämisoikeus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services

2018 | 46 pages, 12 pages in appendices

Sofia Varhama & Frida Wecksten

KNOW YOUR BOUNDARIES

A GUIDE ABOUT PREVENTING SEXUAL HARASSMENT FOR MIGRANT YOUTHS

The purpose of this work is to provide a guide about prevention of sexual harassment aimed for migrant youths. This guide has been created under the mandate of Papyrus-project.

The need for this type of guide was brought up by the Papyrus-project, the aim of which is to develop the skills of those, who work with migrant youths. The number of immigrants has remarkably increased during recent times. Until now there has not been any guide concerning sexual harassment that was aimed specifically for migrant youths, so the need for it was real. In this work we tell and present information to young people about sexuality, sexual harassment and generally about Finnish culture concerning sexuality. The guide is made to prevent situations with sexual harassment. It is written to clarify what Finnish sexual culture means, and what is seen as sexual harassment in Finland.

This guide has been written jointly by two students. Both have experience in such projects and workplaces where they have come to contact with migrant youths. This has enabled us to obtain information and gain understanding about them and about their opinions. This understanding has helped us in writing our guide and provided us ideas about how to write it. An important part of this project has been our conversations in which we have got to share our experiences and insights.

The guide will be posted to the website of the Papyrus-project. It is added as an appendix to this work.

KEYWORDS:

migrant youth, sexual harassment, youth, sexuality, self-determination

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 IHMISEN SEKSUAALISUUS	7
2.1 Seksuaalisuus ja sen moninaisuus	7
2.2 Nuorten seksuaalioikeudet	10
2.3 Seksuaalikulttuuri Suomessa	11
3 SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ	15
3.1 Mitä seksuaalinen häirintä tarkoittaa?	15
3.2 Seksuaalinen häirintä suomen laissa	18
3.3 Seksuaalisen häirinnän seuraukset ja sen ennaltaehkäisy	19
4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	25
4.1 Kehittämistehtävä	25
4.2 Toimintaympäristö ja kohderyhmä/toimijat	26
4.3 Kehittämistyön prosessikuvaus	27
4.4 Kehittämistyön tulokset	36
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI	39
5.1 Kehittämistehtävän tuotoksen arviointi	39
5.2 Kehittämisprosessin arviointi	39
5.3 Ammatillinen kasvu ja kehitys	40
5.4 Jatkotutkimus- ja kehittämisideat, tulosten julkistaminen	42
LÄHTEET	44

LIITTEET

Liite 1. Tunne rajasi -opas

TAULUKOT

Taulukko 1. Kehittämisprosessin aikataulu	35
---	----

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena oli tehdä maahanmuuttajanuorille seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseen liittyvä opas. Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisystä löytyy jonkun verran tietoa ja oppaita tänä päivänä, mutta suoraan maahanmuuttajille kohdistettua opasta ei ole tehty. Aiemmat oppaat ovat jo muutaman vuoden vanhoja, joten päivitetty versio on muutenkin paikallaan. Ajantasaisen oppaan merkitystä korostaa se Väestöliiton esille tuoma tosiasia, että maahanmuuttajanuorien selkeä ongelma on tiedon puute seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista. Tiedon puutteeseen on monia syitä. Heidän lähtömaissa seksuaaliterveyteen liittyvää tietoa ei välttämättä ole saatavilla. Suomessa taas sitä ei ole välttämättä helposti omaksuttavassa muodossa. Maahanmuuttajanuorten perheissä seksuaaliterveyteen liittyvän tiedon välittymistä vanhemmilta lapsille voi estää myös kulttuurilliset tekijät. (Väestöliitto 2006.)

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on kasvanut, ja uusia oppaita heille, heidän huoltajille sekä heidän kanssa työtä tekeville kaivataan. Tarvitaan etenkin helppolukuisia oppaita, jossa asiat on esitetty selkeästi, helposti ymmärrettävällä tavalla, juuri kyseistä kohderyhmää ajatellen. Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn oppaita voidaan käyttää muun muassa turvapaikanhakijoiden ryhmäkodeissa, vastaanottokeskuksissa, kouluissa ja nuorisotaloissa.

Toimeksiantajamme on Turun ammattikorkeakoulu/ Papyrus hanke. Hankkeen tarkoituksena on kehittää nuorten maahanmuuttajien kanssa työskentelevien osaamista. Papyrus-hankkeen kesto on 1.1.2017-31.12.2018. Hankkeen kumppaneita ovat MMU- Manchester Metropolitan University (koordinaattoriyliopisto); CESIE-Ihmisoikeusjärjestö Sisilia, Italia; Kopin-Ihmisoikeusjärjestö, Malta; Balkan Institute Udruzenje, Serbia. Tarkoituksena tällä hankkeella on luoda helposti saavutettava Open Access -alusta, jossa tieto jaetaan. Alusta tulee olemaan nuorten kanssa työtä tekevien apuna. Hanke koostuu kuudesta eri työpaketista. Yksi paketeista on oppimis-/valmennuspaketin tekeminen. Sen osat ovat: monikulttuurinen ymmärrys ja työ monikulttuurisessa ympäristössä, maahanmuuttajaperheiden inkluusio, psykososiaalinen tuki nuorille maahanmuuttajille, maahanmuuttajanuorten sosioekonominen tukeminen sekä hyväksikäytön ennaltaehkäisy. (Turun ammattikorkeakoulu 2017.)

Oppaassa kerromme seksuaalisuudesta, keskittyen enimmäkseen seksuaaliseen häirintään. Seksuaalisen häirintään liittyen, olemme keskittyneet nimenomaan Suomessa ta-

pahtuvaan häirintään, koska opas on tarkoitettu suomeen muuttaneille maahanmuuttajille. Häirintäkin on erilaista eri puolilla maailmaa, ja ajan mukaan se myös muuttuu. Sosiaalinen media on isossa osassa ihmisten elämää tänä päivänä, ja etenkin nuorille se on osa päivittäistä elämää. Sosiaalisessa mediassa, ja muutenkin internetissä tapahtuva häirintä on lisääntynyt, joten oppaassa puhutaan myös tästä. Kerromme seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisystä, miten sitä voi olla omalla toiminnalla ehkäistä, sekä miten kulttuurissamme on sopivaa toimia ja miten toimitaan. Haluamme oppaamme avulla siis auttaa nuoria sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan, liittyen seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen käyttäytymiseen. Ehkäistä hämmennyksiä ja mahdollisia konflikteja, mitä aiheutuu väärinkäsityksistä. Käsitlemme tiiviisti myös lainsäädäntöä, suomalaista seksuaalikulttuuria, tasa-arvoisuutta, saunakulttuuria ja seksuaalioikeuksia. Haluamme oppaan avulla jakaa tietoa näistä aiheista ja selventää, missä menee seksuaalisen häirinnän raja Suomessa.

2 IHMISEN SEKSUAALISUUS

2.1 Seksuaalisuus ja sen moninaisuus

Seksuaalisuus viittaa ihmisen henkilökohtaiseen kykyyn ja tapaan kokea kiintymystä ja mielihyvää toisen kanssa (Vilkkä 2010, 166). Siihen sisältyy ihmisen biologinen sukupuoli, sosiaalinen sukupuoli-identiteetti, seksuaalinen suuntautuminen kuin myös eroottisen mielenkiinnon ja intiimiyden kokemukset. Seksuaalisuus on sekä pysyvä että tiedon ja ymmärryksen lisääntyessä muuttuva osa ihmisen minäkuvaa. Seksuaalisuus on si-doksissa kulttuuriin, aikaan, tietorakenteisiin, uskontoon, tunne- ja kokemusmaailmaan. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 6.) Käsitykset siitä mikä on seksuaalista, minkälainen seksuaalinen käyttäytyminen on sallittua sekä mitä, ja kuinka paljon se ihmisille merkit-see, ovat osittain kulttuurisidonnaisia (Vilkkä 2011, 12–13).

Minäkuva ja seksuaalinen identiteetti kehittyvät hitaasti. Seksuaalisuus on muuttuvaa, ihmiset löytävät aina uusia tapoja olla seksuaalisia. Seksuaalisuus muuttuu eri elämän-tilanteissa. Aikuisen seksuaalisuus alkaa kahdenkymmenen ikävuoden jälkeen ja se ke-hittyy elämäntilanteiden ja muutoksien myötä. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 35.) Sek-suaalisuuden monimerkityksellinen käsite on tullut ihmisten puhekieleen 1800-luvun alussa. Koska seksuaalisuus ei ilmene vain yhtenä ominaisuutena, ei länsimaissa olla koskaan oltu yksimielisiä siitä, mitä seksuaalisuus on. Seksuaalisuus on ihmisiin liittyviä kokonaisuuksia ominaisuuksista, valtasuhteista, järjestelmistä ja hierarkioista. Seksuaa-lisuus on vahvasti kokemuksellinen ja vaikutuksellinen, jolla on merkitysarvoa jokaiselle ihmiselle. (Vilkkä 2011, 12–13.)

Libido, eli seksuaalinen vietti ollaan taannoin määritelty ihmisen perimään liittyväksi sek-suaaliseksi haluksi. Ihmisten halut ja tarpeet ovat erilaisia riippuen heidän suhteesta it-seensä ja toisiin. Ajatukset, tunteet ja käytös säätelevät ihmisten eroottisia ja seksuaali-sia tarpeita. Seksuaalista käytöstä säätelee kulttuuri, uskonto ja yhteiskunta, sillä ne ovat tapojen, kieltojen ja lakien myötä vaikuttaneet ihmisten seksuaalisuuden ilmaisuun ja toi-mintaan. Esimerkiksi islamilaisessa kulttuurissa hijab on säädellyt islamilaisen yhteisön vapautta ilmaista vapaata seksuaalisuutta, mikä koetaan heidän yhteisössään uhkaa-vana. Kulttuurin muuttuessa muuttuvat myös normit ja asenteet seksuaalisuutta kohtaan. Kuluneen vuosikymmenten aikana suuria muutoksia on tapahtunut, miten ihmiset näke-vät homoseksuaalisuuden yhä enemmän sallittavana. (Huttunen 2006, 15.)

Sukupuoli määrittelee monella tapaa seksuaalisuutta. Sukupuoli on keskeisimmistä käsitteistä, kun määrittelemme ihmisiä ja on sidoksissa voimakkaasti kehoomme. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 31–34.) Geneettisellä sukupuolella tarkoitetaan sukupuoli-kromosomien edustamaa sukupuolta (Lehtonen 1997, 18). Geneettisen, eli biologisen sukupuolen rinnalla puhutaan myös sosiaalisesta sukupuolesta. Jälkimmäinen viittaa sosiaalisaation myötä muodostettuun käsitykseen sukupuolesta ja sukupuolirooleista. Jo pieni lapsi oppii ympäristöltä, tuoko sukupuoli rajoitteita tai etuja. Sukupuolille on asetettu erilaisia vaatimuksia käyttäytymisen, parisuhteen, seksin harrastamisen ja halun suhteen. Toiselle sukupuolelle voi olla enemmän sallittua jokin, mikä toiselle ei ole. Yhteiskuntarakenteissamme pidetään vielä lujasti kiinni sukupuolen vastakkainasettelusta, vaikka siitä yritetään päästä pois. Suomalaisessa kulttuurissa ylläpidetään varsin selkeää oppia sukupuolikahtiajaosta. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 31–34.)

Heteronaisten- ja miesten lisäksi on muitakin suuntautumiskategorioita. Tämän kategorian ulkopuolelle jäävät ihmiset voivat kohdata monenlaisia vaikeuksia. Naisille ja miehille löytyy helposti ryhmiä ja samaistumisen kohteita, mutta jos yksilöt kokevat olevansa jotakin muuta, voivat he kokea olevansa ulkopuolisia ja arvottomia. Muun muassa siksi on tärkeää tuoda esille sukupuolen moninaisuus. Sukupuolen moninaisuus termiä ei käytetä ainoastaan silloin kun puhutaan sukupuolivähemmistöistä. Sukupuolta voi katsoa monesta eri näkökulmasta, kuten anatomisesta, biologisesta, sosiaalisesta, psyykkisestä ja juridisesta. (Seta 2016.) Sukupuolen moninaisuudella voidaan kuvata jokaisen yksilön kokemusta sukupuolestaan ja sen ilmenemismuotoja, kuten kulttuureja, tyylejä ja merkityksiä heidän yhteiskunnassaan (THL 2017). Jokaisella on aina oikeus itse määritellä oma sukupuoli-identiteettinsä, oli sitten nainen, mies tai jokin muu (Seta 2016).

Seksuaalinen suuntautuminen nähdään myöskin ihmisen ominaisuutena, joka kertoo sen, keneen tai mihin sukupuoleen yksilö tuntee emotionaalista ja seksuaalista vetovoimaa. Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudella tarkoitetaan koko suuntautumisen kirjoa, eli mitä kaikkea ihmisillä on. Vastakkaiseen sukupuoleen vetoa tuntevia kutsutaan heteroiksi. Homoksi tai lesboiksi kutsutaan heitä, jotka rakastuvat oman sukupuolen edustajiin. Homoksi voidaan kutsua miestä tai muun sukupuolista henkilöä, kun taas lesbo liitetään naissukupuoleen. Bi-seksuaalinen henkilö tuntee vetovoimaa kumpaakin sukupuolta kohtaan tai henkilöön riippumatta hänen sukupuolestaan. Panseksuaalinen henkilö kokee vetovoimaa kaikkia sukupuolia kohtaan. Panseksuaalisuus ja biseksuaalisuus ovat osittain samaa asiaa tarkoittavia termejä. (Seta, 2016.) Voimme todeta, että

seksuaalisuus on laaja käsite, mikä merkitsee ihmisille erilaisia asioita ja jokainen ilmaisee sitä, miten tahtoo. Yllämainitut suuntautumismuodot ovat yleisimpiä, näiden lisäksi löytyy monia muita.

Erityisesti seksuaalivähemmistöön kuuluville nuorille on tärkeää saada ilmaista itseänsä sellaisena kuin on, ja saada arvostusta ja hyväksyntää. Tämä tarve on toki jokaiselle tärkeä. Seksuaalisen suuntautumisen sisäistäminen tapahtuu jokaiselle ihmiselle eri aikaan. Joillekin seksuaalinen suuntautuminen on ollut pienestä jo tiedossa ja joillekin se valkenee vasta aikuisiällä. Seksuaalinen suuntautuminen voi myös muuttua elämän aikana. Nuoruudessa ihmisen seksuaalisuus selkenee useimmille. (Seta, 2016.) Nuoruudessa tarve kokea kuuluvansa joukkoon ja saada omaksua arvostettava rooli omissa viiteryhmissä korostuu. Hyvän itsetunnon säilymiseksi on olennaista, että pyritään mahdollistamaan tällaiset myönteiset kokemukset, ja välttämään kokemuksilta jotka päinvastoin vahingoittavat nuoren itsetuntoa ja itseluottamusta.

Seksuaalinen häirintä nuorten parissa on siitäkin merkityksellinen, kun huomioidaan se, kuinka kriittistä vaihetta nuoruus edustaa ihmisen seksuaalikehityksessä. Murrosikäisinä ihmiset siirtyvät herkkyysvaiheeseen kehon muuttuessa. Tässä vaiheessa nuoret kiinnostuvat ja kantavat huolta heidän omasta kehostaan. (Vilkka 2011, 127.) Nuoruudessa luodaan käsitys siitä, mitä seksuaalisuus on ja miten sitä kuuluu toteuttaa. Tähän liittyy vahvasti käsityksen luominen siitä, onko riittävä ja arvokas kumppani. Nuoruuden seksuaalisuus on haavoittuvaa, omakohtaista ja naiseuden tai mieheyden työstämistä. (Väestöliitto 2006, 23.)

Tunne-elämä ei kehity suurimmalla osalla nuorista samaan tahtiin kuin keho. Nuori tutustuu kehoonsa, tunteisiin sekä alkaa muodostamaan arvoja, uskomuksia ja ihanteita. Nuori tutustuu myös naiseuteensa tai miehisyyteensä. Nuori luo suhdetta maailmaan jokaisella erilaisella tasolla ja kehittyy seksuaalisesti vertaillen itseään muihin. Usein nuoret luokittelevat ja erottelevat itseään ja muita hyvin stereotyyppisesti. Nuori alkaa hahmottamaan kuka hän on, missä hän on hyvä ja mitä hän haluaa. Silloin myös nuori muodostaa intymiteettirajansa ja tavat, millä hän suojelee itseään. Nuori ei opi kaikkia taitoja itse. Ihminen kehittää jo leikki-ikäisenä näitä taitoja erilaisista leikeistä ja lapsen kuuluu saada opastusta siihen, miten rajataan omaa kehoa ja turvaamaan omaa koskemattomuuttaan. (Vilkka 2011, 128.)

Seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö ovat erittäin vahingoittavia nuoren seksuaalikehitykselle. Hanna Vilkka (2011, 129) mainitsee mahdollisena seurauksena sen, että elämä saattaa yliseksualisoitua, jolloin vain seksi tuo iloa ja tyydytystä. Seurauksina voivat olla

myös vaikeus muodostaa normaaleja sosiaalisia suhteita, ja se että uhrista tulee itse aikuisena häiritsijä.

Olennaista seksuaaliselle hyvinvoinnille on saada rakentaa omaa seksuaalista identiteettiänsä ja kyky ilmaista ja toteuttaa omaa seksuaalisuuttansa (Santalahti ym. 2016, 22). Tässä yhteydessä on syytä mainita seksuaaliterveydestä ja sen merkityksestä. Maailman terveysjärjestö on määritellyt seksuaaliterveyden seuraavasti:

”Seksuaaliterveys on seksuaalisuuteen liittyvän fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila; siinä ei ole kyse vain sairauden, toimintahäiriön tai raihnaisuuden puuttumisesta. Hyvä seksuaaliterveys edellyttää positiivista ja kunnioitettavaa asennetta seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin sekä mahdollisuutta nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin ilman pakottamista, syrjintää ja väkivaltaa. Hyvän seksuaaliterveyden saavuttaminen ja ylläpitäminen edellyttävät kaikkien ihmisten seksuaalisten oikeuksien kunnioittamista, suojelemista ja toteuttamista.” (Santalahti ym. 2016, 22–23.)

Jokaisen ihmisen pyrkimystä edistää seksuaaliterveyttään tuetaan olennaiselta osaltaan seksuaalioikeuksilla. Seksuaaliterveyden maailmanjärjestö on laatinut erillisen seksuaalioikeuksia koskevan julistuksen. Seksuaalioikeudet ovat maailmanlaajuisia ihmisoikeuksia, jotka perustuvat ihmisten vapauteen, arvoon ja itsemääräämisoikeuteen. Niiden tarkoitus on suojella ihmisten seksuaalista itsemääräämisoikeutta, koskemattomuutta ja hyvinvointia (Santalahti ym. 2016, 22–23.)

2.2 Nuorten seksuaalioikeudet

Seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan oikeuksia päättää yksin tai parin kanssa omaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Seksuaalioikeuksia ovat yhteiseen päätökseen perustuvien läheisten suhteiden solmimista, avioitumista ja lapsen hankkimista. Jos seksuaalisia oikeuksia loukataan, sillä on vahingolliset seuraukset ihmisen psyykkiselle- ja fyysiselle terveydelle. Varsinkin haavoittuvassa iässä oleville nuorille. Nuorten seksuaalioikeuksien toteutuminen onnistuneesti edesauttaa mahdollisimman tasapainoisen, nautinnollisen ja rakastavan perhe-, sukupuoli- ja seksuaalielämän muodostumista. Jos seksuaalioikeuksia rikotaan, on se sama kuin törkeä ihmissuhderikkomus ja tätä voidaan tarkastella ihmisoikeusnäkökulmasta. Nuorten seksuaalioikeuksiin nähdään kuuluvan monenlaisia oikeuksia. (Väestöliitto 2011.)

Väestöliiton mukaan nuorten seksuaalioikeuksiin kuuluu oikeus olla oma itsensä, nauttia seksuaalisuudestaan omaehtoisesti, seksuaaliterveyteen liittyvään tietoon, oman itsensä suojeluun, seksuaaliterveydenhuoltoon sekä osallistua itseään koskeviin päätöksiin. Nämä tarkoittavat käytännössä sitä, että nuori saa itse päättää oman seksuaalisuutensa ilmaisutavan, parisuhdekumppaninsa kuin myös sen, että haluaako hän mennä naimisiin tai hankkia lapsia. Olennaista on myös pääsy seksuaaliterveyspalveluihin, erityisesti tietoon ehkäisymenetelmistä sekä riskeistä, kuten sukupuolitaudeista ja kuinka suojautua niiltä. Nuorten oikeuksiin kuuluu myös nopea, luottamuksellinen ja korkeatasoinen seksuaaliterveydenhuolto. Seksuaaliterveydenhuolto pitää olla nuorta kunnioitava, helposti saatavilla ja sellaista, mihin nuorella on varaa. Nuorella on oikeus myös osallistua häntä koskeviin päätöksiin ja ohjelmien suunnitteluun seksuaalisissa asioissa (Väestöliitto 2011.)

Lasten ja nuorten tärkein seksuaalioikeus voida kehittyä omalla tahdilla, ilman, että kukaan häiritsee lapsen tai nuoren seksuaalisuutta. Jokaisella nuorella on oikeus tasa-arvoon, eikä kenelläkään ole oikeutta syyllistää tai pakottaa heitä mihinkään. Seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kuuluu oikeus nauttia suhteesta, oli sitten hetero- tai homosuhteesta. Itsemääräämisoikeuteen kuuluu myöskin elää ilman pelkoa, että joutuu hyväksikäytön uhriksi. Oikeus pitää sisällään velvollisuuksia ja vastuuta. Aikuisten on turvattava, että nuorten oikeudet täyttyvät ja kannettava vastuuta. Julkinen valta turvaa oikeudet kriminalisoimalla kaikki ne teot, mitkä rikkovat itsemääräämisoikeutta. Yhteiskunnallisten toimenpiteiden on pidettävä huoli, että jokaisen itsemääräämisoikeus toteutuu. (Cacciatore 2006, 215.)

2.3 Seksuaalikulttuuri Suomessa

Kulttuuri asettaa ihanteet ja rajat seksuaalisuudelle, ja määrittää, miten seksuaalisuutta voi ilmaista ja toteuttaa. Maailmassa nähdään seksuaalisuus eri tavoin, ja eettiset näkemykset eroavat siitä, mikä on oikeaa ja mikä on väärää. Seksuaalikulttuurin keskeisiä asioita ovat käsitykset, mikä on hyväksyttävää ja paheksuttavaa seksuaalielämää. Seksuaalikulttuuri muuttuu ja uudistuu ajan mukana sen ansiosta, että uudet sukupolvet avaavat uusia keskusteluja aiheesta (Kontula 2006, 28).

Seksuaalikulttuuri on tapoja, arvoja ja uskomuksia, mitkä ovat vuorovaikutuksen välityksellä siirtyneet sukupolvelta toiselle. Seksuaalikulttuuri määrittää mitä seksuaalisia ilmauksia pidetään sopivina ja mitä ei. Suomen seksuaalikulttuuri on muuttunut huomasti

viimeisen sadan vuoden aikana. Menneisyydessä seksuaalisista asioista ei pidetty soveliaana keskustella julkisesti. Varsinkaan naispuoliset henkilöt eivät saaneet keskustella seksuaalisuudesta. Jos parit solmivat seksuaalisen suhteen, oli sillä hintansa. Lapasia pidettiin hyväksyttävänä hankkia vain avioliitossa aviokumppanin kanssa. Suurimmalla osalla ei ollut menneisyydessään muita seksikumppaneita. Avioliitto oli melkein pakollista, jos parit halusivat seurustella. Julkisia hellyyden osoituksia pidettiin epäsovinnaisina myös aviopareilta. Seksuaalisuutta ei ilmaistu vapaasti ja se kuului vain aviopuolisojen välille. (Kontula 2006, 27–31.)

Nykyajan Suomessa sitä vastoin koetaan alastomuus ja seksuaalisuus aiempaa luonnollisempana ja se koetaan osaksi julkista kulttuuria, esimerkiksi seksimessut. Avioliitto on menettänyt merkityksensä siltä osin, että seksiä ei voisi harrastaa ennen alttarille menoa. Suomalaisten on helpompaa ilmaista seksuaalisuuttaan. Suomalaisten asenteet ovat vapaamielisiä miltei kaikkiin seksuaaliasioihin liittyen. Homoseksuaalisuus koetaan ihmisen yksityiseksi asiaksi, johon yhteiskunnalla ei ole oikeutta puuttua. (Kontula 2006, 27–31.)

Suomessa elää erilaisia yhteisöjä, uskontoja ja jokaisella on oma näkemys seksuaalisuudesta. Vaikka puhummekin yleisesti Suomen seksuaalikulttuurista, eri yhteisöjen näkemys seksuaalisuudesta eroaa enemmän tai vähemmän. Esittelemme yleisimmät uskonnot ja yhteisöt ja heidän näkemykset seksuaalisuudesta.

Katolinen kirkko katsoo, että ihminen tulee kohdata kunnioittaen riippuen hänen seksuaalisuudestaan. Katolinen kirkko myöntää, että homoseksuaalisia suhteita on esiintynyt ennen ja eri kulttuureissa. Katolinen kirkko tunnustaa vahvasti kristillistä perhekäsitystä. Vaikka näkemyksenä on, että homoseksuaalisia kunnioitetaan, katsovat he, että homoseksuaalisista taipumuksista voidaan parantua ja eheytyä. Katolinen kirkko on sitä mieltä, että homoseksuaaliset suhteet ovat väärin suuntautuneita. Maallistuneiden seksuaalikasvatus nähdään uhkana katolisen kirkon perinteiselle perhekäsitykselle. (Vilkka 2011,15.)

Islamissa seksuaalisuus säilyttää yhteisöä, sillä se koetaan parinmuodostuksen, lisääntymisen ja jälkeläisten huolehtimisen kautta. Islamilaisessa kulttuurissa säädellään seksuaalista itsemääräämisoikeutta eli oikeutta seksuaaliseen suuntautumiseen, omaan kehoon ja seksuaaliseen haluun. Samaa sukupuolta olevien keskinäiset suhteet ovat läheisempiä ja vapaa-aikaa vietetään enenemissä määrin oman sukupuoliryhmän kanssa. Seksuaalisuudesta ei puhuta vastakkaisen sukupuolen kanssa. Maissa missä vallitsee

Islamin usko, seksuaalisuus ymmärretään laajemmaksi alueeksi kuin mitä kristinuskoa tunnustavissa maissa. (Vilkka 2011, 15.)

Seksuaalinen häirintää esiintyy Islamilaisissa maissa enemmän, sillä ilmapiiri naisten ja miesten välillä on joskus hyvin erotisoitunutta. Seksuaalisuuteen lasketaan katsekontakti vastakkaisen sukupuolta olevien vieraiden kanssa ja muut kontaktit. Muslimit eivät ole myöskään tottuneet näkemään perhejäseniään alasti, toisin kuin esimerkiksi kristinuskoisessa suomalaisessa saunakulttuurissa. Alastomuus myös samaa sukupuolta olevien kanssa voidaan kokea epämukavaksi. (Vilkka 2011, 15.)

Ortodokseja on Suomessa hieman vähemmän, mutta maailmanlaajuisesti ortodoksilaisuus on yleisempää. Katolisuuden jälkeen ortodoksisuus on toiseksi suurin kirkkokunta. Käsitys seksuaalisuudesta on sama kuin luterilaisilla ja katolisilla, eli se perustuu Raamattuun. Ortodoksinen kirkko opettaa, että seksuaalisuuden toteuttaminen kuuluu vasta avioliittoon. Ulkopuolisia yhden illan suhteita pidetään epäsopivina. Itsetyydytys sallitaan, jos se estää muunlaiset haureudet, esimerkiksi ulkopuoliset suhteet. (Vilkka 2011, 15–16.)

Homoseksuaaleja tulee ortodoksien mielestä kohdata kunnioittaen, vaikka heidän näkemyksensä mukaan homoseksuaalisuus on poikkeava, eikä he vertaa homoseksuaalien parisuhdetta vastakkaisten sukupuolten parisuhteeseen. Luterilaisten ja ortodoksien näkemys homoseksuaalisuudesta on hyvin samanlainen. (Vilkka 2011, 16.)

Jehovan todistajien seksuaalinen käsitys on hyvin konservatiivista ja pohjautuu Raamattuun. Jehovien mielestä itsetyydytys, pornografisien aineiston katseleminen ja avioliiton ulkopuoliset suhteet ovat väärin. Seurustelu on sopivaa vain, jos tavoitteena on mennä naimisiin seurustelukumppanin kanssa. Seksuaalisuus kuuluu siis vain avioliittoon. Avoin homoseksuaalisuus nähdään syntinä ja syynä erottaa yksilö ulos yhteisöstä. (Vilkka 2011, 16.)

Hanna Salomäki, teologian tohtori, on esittänyt, että Suomessa uskonnolliset liikkeet ovat pitäytyneet perinteisessä seksuaalietiikassa, vaikka heillä ei ole yhteneväiset kannanotot asiasta. Raamattu toimii usein perustana ja jotkut lukevat sitä kirjaimellisesti enemmän ja toiset vähemmän. Seksuaaliset näkemykset ovat Suomessa moninaiset. Seksuaalisuus nähdään ja tulee todeksi niin, miten se on ymmärretty eri aikakausina. Seksuaalisuudessa on jatkuva muutoksen mahdollisuus. Yksilöt voivat vaikuttaa omilla valinnoillaan omaan seksuaalisuuteen, se nähdään kohtalona. Historiallisesti seksuaali-

suutta voidaan tarkastella yksilön kokemuksen lisäksi yhteiskunnan ominaisuutena. Yksilö elää yhteiskunnassa, missä yksilö elää tietoisesti erilaisten yhteisöjen, uskontojen, halujen, seksuaalimoraalien ja näkemysten kanssa. (Vilkkä 2011, 16–17.)

3 SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

3.1 Mitä seksuaalinen häirintä tarkoittaa?

Seksi on aina kahden ihmisen välinen asia, siihen tarvitaan molempien suostumus. Jokaisella on oikeus seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen, eli kaikilla on oikeus itse päättää harrastaako seksiä, kenen kanssa sitä harrastaa, milloin ja missä. Kukaan ei voi pakottaa toista ihmistä seksiin. (Riku 2018.)

Seksuaalinen häirintä tarkoittaa asiatonta, yksipuolista koskettelua, seksistä vihjailua tai toisen ihmisen intiimialueihin suuntautuvaa huomiota. Se saattaa halventaa tai häpäistä toisen seksuaalista - tai seksuaalivähemmistön identiteettiä. Seksuaaliselle häirinnälle on olemassa muita rinnakkain käytettäviä ilmaisuja, kuten seksuaalinen ahdistelu, ei-toivottu seksuaalinen käyttäytyminen, seksuaalinen kaltoinkohtelu ja seksuaalinen hyväksikäyttö. (Vilkkä 2011, 34–37.) Seksuaalista häirintää on muun muassa raiskaus, raiskauksen yritys, seksiin pakottaminen, ei-haluttu koskettelu tai seksuaalisiin tekoihin pakottaminen (RAINN 2018). Se voidaan jakaa esimerkiksi fyysiseen tai sanalliseen häirintään (Lightle ym. 2011, 7).

Seksuaalinen kaltoinkohtelu ei aina ole aggressiivista ja hyökkäävää käyttäytymistä. Aina siitä ei edes jää fyysisiä jälkiä kehoon. Se voi olla lempeän tyylistä, ja jopa vain sanallista. Voidaan ajatella, että jos vastaanottaja kokee tämän epämiellyttävänä ja saa tästä pahan mielen, käytös ei ole ollut hyväksyttävää. (Brusila ym. 2009, 132–133.) Hyväksikäyttäjä ei aina ole uhrille tuntematon. Seksuaalista väkivaltaa voidaan kokea myös perheessä, parisuhteessa tai muussa lähipiirissä. Kaikilla on oikeus päättää omasta seksuaalisuudesta, liittyen omaan kehoon. Edes parisuhteessa olevalla henkilöllä ei ole oikeutta pakottaa tai painostaa parisuhteen toista osapuolta seksuaalisiin tekoihin. (Väestöliitto 2018.) Myöskään tilanteissa, jossa kaksi henkilöä ovat esimerkiksi viettäneet iltaa yhdessä ravintolassa, ovat olleet siellä lähekkäin toisiaan, ja päättäneet lähteä jatkamaan iltaa toisen henkilön kotiin, ei toinen henkilö voi pakottaa tai painostaa toista osapuolta seksiin, jos tämä ei sitä halua (Ojala 2014, 56–57).

Sukupuolinen häirintää on vaikea erottaa seksuaalisesta häirinnästä, sille ne kietoutuvat usein toisiinsa. Sukupuolinen häirintä on kaikki epämiellyttävät ilmaisut, kuten ilmeet, kysymykset, puheet, vitsit ja huomautukset, jotka loukkaavat tai tuntuvat pahalta oman sugu-

puolen tai sukupuoli-identiteettimuutoksen kannalta. Seksuaalisen häirinnän kautta voidaan harjoittaa sukupuolista häirintää esimerkiksi sähköpostitse, kirjeitse tai puhelimen välityksellä lähetetyt seksuaalisesti värittäytyneet viestit, sukupuolista kanssakäymistä liittyvät vaatimukset tai ehdotukset, jotka selvästi viittaavat yksilön sukupuoli-identiteettiin ja hänen ominaisuuksiin. Seksuaalista ja sukupuolista häirintää on myös toisten haukkuminen homoksi tai huoraksi naistutkimuksen professori Päivi Naskalin mukaan. Homottelu ja huorittelu voidaan nähdä fyysisenä ja verbaalisena aggressiivisuutena. Professori Naskalin mukaan seksuaalisuus on keskeinen tekijä koulussa, kun määritellään sosiaalisia suhteita. Nuorten kehoon liittyvät määrittelyt ottavat tilaa ja antaa nuorisoporukoissa, mutta myös muokkaa miten nuori kehonsa kokee. (Vilka 2011, 50–55.) Erityisesti kouluissa seksuaalista häirintää tulisi ehkäistä, sillä se vaikuttaa nuoren kasvuun ja kehitykseen. Koulussa tapahtuu seksuaalista häirintää huomattavasti sen takia, että nuoret viettävät aikaa eniten siellä yhdessä.

Taloustutkimus suoritti marraskuussa 2017 kyselytutkimuksen internetissä liittyen ihmisten mielipiteisiin seksuaalisesta häirinnästä. Tutkimukseen osallistui 18 vuotta täyttäneitä suomalaisia. Nuorilla ja vanhemmilla oli selvästi erilaiset ajatukset aiheesta. 18-24-vuotiaista naisista 46 prosenttia oli sitä mieltä, että epäasiallinen katselu on häirintää, kun taas yli 50-vuotiasista miehistä vain 15 prosenttia koki asian samoin. Sopimattomasta koskettelusta taas lähes kaikki vastaajat, kaiken ikäiset miehet sekä naiset olivat sitä mieltä, että kyseessä on seksuaalista häirintää. Eli mitä nuoremasta henkilöstä on kyse, sitä matalampana hän pitää kynnystä siitä, missä seksuaalisen häirinnän raja kulkee. Naiset myös kokevat rajan matalampana kuin miehet. (Yle 2017a.) Vaikka seksuaalinen häirintä on kirjattu rikoslakiin, on ihmisillä usein erilainen näkemys tästä asiasta, mitä se on ja missä häirinnän raja kulkee.

Missä seksuaalista häirintää ilmenee?

Seksuaalista häirintää esiintyy joka paikassa. Sitä esiintyy työpaikoilla, kouluissa, kodeissa, vapaa-ajanviettopaikoissa ja muilla julkisilla paikoilla. Redbook Magazinen Amerikassa tekemän haastattelun mukaan työpaikoilla koettiin eniten sanallista seksuaalista häirintää, eli työpaikoilla viljeltiin seksistisiä vitsejä, kommentteja ja muita vihjailuja. (Lightle ym. 2011, 13.) Häirintää voi tapahtua työyhteisöissä työntekijöiden välillä, ja myös esimiehen ja alaisten välillä (Ojala 2014, 198). Kasvokkain tapahtuvan häirinnän lisäksi sitä tapahtuu myös muualla. Vaikkei osapuolet koskaan kohtaaisi fyysisesti, voi heidän välillä tapahtua seksuaalista häirintää. Sitä voi tapahtua puhelimesta tai internetin välityksellä tabletilla tai tietokoneella. Internetissä sitä voi kohdata yhteisöpalveluissa,

kuten Instagramissa tai Snapchatissa, tai esimerkiksi suoraan viestipalveluissa kameran avulla. (Brusila ym. 2009, 29.)

Lasten ja nuorten hyväksikäyttö sosiaalisessa mediassa on viime vuosina lisääntynyt huomattavasti. Nuoria on helppo lähestyä aluksi esimerkiksi jonkun kuvapalvelun kautta, kuten Instagramin. Nuoren profiilista saa helposti tiedon hänen kiinnostuksenkohteista, joiden avulla on helppo tehdä tuttavuutta häneen. Vanhempi ihminen saattaa esimerkiksi tekeytyä nuoreksi ratsastuksesta pitävästä tytöstä, jos hän huomaa, että mahdolliseksi uhriksi sopivaksi työllä on hevostuvia. Tällä tavalla hän saa yhteisen kiinnostavan puheenaiheen, jonka avulla lähestyy tyttöä. Instagramissa aloitetun keskustelun ja tutustumisen jälkeen hän saattaa pyytää tyttöä esimerkiksi Snapchatiin, jossa seksuaalista häirintää voi harjoittaa esimerkiksi kuvia lähettämällä. Uhri ei välttämättä osaa Instagram-keskustelun perusteella edes epäillä, etteikö toisessa päässä olisikaan saman ikäinen ja samanhenkinen tyttö. Sosiaalisessa mediassa vanhemman henkilön on siis paljon helpompaa lähestyä alaikäistä ihmistä, kuin esimerkiksi suoraan kadulla kohdatessa. (Forss 2014, 129–132.)

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen toteuttaman kouluterveyskyselyn avulla saadaan joka toinen vuosi paljon laadukasta tietoa kouluikäisten ja toisen asteen opiskelijoiden terveydestä ja elinoloista. Kyselyjä on laadittu vuodesta 1996 alkaen. Kyselyt suoritetaan nykypäivänä peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten, toisen asteen 1. ja 2. vuoden opiskelijoille, sekä vuodesta 2017 lähtien myös peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisten oppilaille ja heidän huoltajille. (THL 2018a.) Seksuaalisen väkivallan kokemuksia selvitettiin kouluterveyskyselyn avulla ensimmäisen kerran vuosina 2010/2011 (THL 2014, 23). Koska seksuaaliseen väkivaltaan liittyviä kyselyjä ei ole tätä ennen pidetty kouluissa, ei pystytäkään vertaamaan tilastoja kovinkaan kauas menneeseen. Vastauslomakkeita on myös muokattu aika ajoin, esimerkiksi vuoden 2017 kyselylomakkeen kysymykset ovat tarkempia kuin aikaisemmin, ja kysymyksiä aiheeseen liittyen on enemmän.

Vuoden 2017 yläasteen, sekä toisen asteen kyselylomakkeessa kysyttiin muun muassa tarkasti, onko kokenut häiritsevää seksuaalista viimeisen 12 kuukauden aikana, missä sitä on koettu, ja kuka näitä asioita on tehnyt. Vastausvaihtoehdot on annettu nuorelle jo valmiiksi, eli rastittamalla oikeaan ruutuun nuori voi vaivattomasti kertoa onko seksuaalista häirintää tapahtunut esimerkiksi äidin, isän, ystävän, opettajan, valmentajan tai tuntemattoman toimesta. Koetusta tilanteesta halutaan myös täsmällisempiä tietoja, nuorilta halutaan tietoa, onko koettu seksuaalista nimittelyä, vastentahtoista koskettelua, yhdynnättä pakottamista tai rahan, tavaroiden tai päihteiden tarjoamista seksiä vastaan. (THL

2017a.) Kyselylomakkeessa kerrotaan lisäksi lyhyesti mitä seksuaalinen häirintä tarkoittaa. Kertominen on tehty nuorille sopivaksi esimerkin avulla, jotta he ymmärtäisivät mitä se käytännössä tarkoittaa.

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn mukaan 30 prosenttia yläasteen 8.- ja 9.-luokkalaisista tytöistä, sekä 12 prosenttia pojista on kokenut seksuaalista häirintää kuluneen vuoden aikana. Kyselyssä häirinnällä tarkoitettiin sekä seksuaalisia herjaavia kommentteja, ahdistelua, että muuta sopimatonta seksuaalista ehdottelua. (THL 2018a.)

Seksuaalista häirintää tapahtuu usein uhrien kotona, tai muissa ennestään tutuissa paikoissa. Esimerkiksi raiskaustapauksissa yli 75 prosenttia kaikista tapauksista uhri ja tekijä ovat jo ennestään tuttuja. Ihmiset pelkäävät ja ajattelevat usein raiskauksien tapahtuvan pimeillä kujilla tai puskassa, vaikka fakta on, että suurin osa tapauksista tapahtuu tosiaan läheisten tekemänä, tutussa paikassa. (Rantanen 2011, 66–67.)

3.2 Seksuaalinen häirintä suomen laissa

Seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä on uudistettu viimeisten 20 vuoden aikana useasti. Tammikuussa 1999 seksuaalirikokset kokivat suuren uudistuksen. Aikaisemmin ei puhuttu seksuaalirikoksista, vaan siveellisyysrikoksista. Vuoden 1999 uudistuksen tarkoituksena oli käsitellä rikoksia sukupuolineutraalimmin. Uhrin tai tekijän sukupuolella ei siis ole merkitystä, eikä sillä ole merkitystä ovatko osapuolet avioliitossa, parisuhteessa tai uusia tuttavuuksia. Kaikki teot jotka loukkaavat ihmisen itsemääräämisoikeutta, on säädettävä rangaistaviksi. Vuoden 2011 uudistuksen jälkeen itsemääräämisoikeuden suoja on kokenut parannuksen. Rangaistussäännöksen muutoksen myötä seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja koskemattomuutta on vahvistettu. (Ojala 2014, 2–6.)

Rikoslain (39/1889) 20. lukuun on lueteltu kaikki suomessa seksuaalirikoksiksi luetut rikokset. Suomessa näitä rikoksia ovat raiskaus, törkeä raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorilta, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen, paritus ja törkeä paritus. Kaikki mainitut teot ovat rangaistavia tekoja. Kovimmat rangaistukset lankeavat muun muassa törkeästä raiskauksesta, sekä törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, joissa molemmissa tapauksissa vankeutta voi

tulla jopa kymmenen vuotta. Kaikissa seksuaalirikoksissa ei aina ole kyse toisen pakottamisesta, mutta lakien tarkoitus on myös suojella lapsia ja nuoria liian aikaisilta seksikokemuksilta, joihin he eivät ole henkisesti vielä valmiita (Elfgren ym. 2002, 45). Tässä opinnäytetyössä keskitymme suurimmaksi osaksi seksuaaliseen häirintään, josta käytetään myös termiä seksuaalinen ahdistelu.

Rikoslain 20. luvun 5 a §:n mukaan seksuaalinen ahdistelu kirjataan seuraavanlaisesti:

”Joka koskettelemalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava, jollei teosta muualla tässä luvussa säädetä rangaistusta, seksuaalisesta ahdistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.”

Viimeisten vuosikymmenten aikana seksuaalirikokset eivät ole lisääntyneet, vaan pysyneet suunnilleen samalla tasolla. Sen sijaan poliisille tehdyt ilmoitukset seksuaalirikoksista ovat lisääntyneet. Osasyyn tähän on se, että yhteiskunta ymmärtää nykyään seksuaalisen itsemääräämisoikeuden merkityksen paremmin kuin ennen. Myös seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavina asioina pidetään nykyään useampia asioita joiden ei ennen ajateltu loukkaavan itsemääräämisoikeutta. Seksuaalista kaltoinkohtelua kohtaan ollaan entistä kriittisempiä tänä päivänä, ja siitä uskalletaan puhua avoimemmin. Vuonna 2003 suomen poliisille ilmoitettiin 573 raiskaustapausta, kun taas vuonna 2012 sama luku oli 1009. Vuoden 2011 lakiuudistuksen jälkeen sukupuoliyhteys tiedottoman tai puolustuskyvyttömän kanssa muutettiin raiskaukseksi, eli muun muassa tämän myötä raiskaustapaukset ovat nousseet selvästi. (Ojala 2014, 1–8.)

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) määrittää seksuaalirikoksen uhriksi joutuneelle oikeuden oikeudenkäyntiavustajaan, uhrin tuloista riippumatta. Avustajan palkkio maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista. Rikoksen uhri on oikeutettu oikeudenkäyntiavustajaan jo esitutkintavaiheessa, eli jo poliisikuulusteluun voi ottaa avustajan mukaan. Avustajasta ei synny rikoksen uhrille lainkaan kuluja, oikeudenkäyntiavustaja hakee palkkionsa suoraan valtiolta. (Raiskauskriisikeskus Tukinainen 2016.)

3.3 Seksuaalisen häirinnän seuraukset ja sen ennaltaehkäisy

Seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutunut henkilö kokee usein syyllisyyttä tapahtuneesta, vaikkei syy koskaan ole hänen. Hyväksikäyttötapauksissa syy on aina hyväksi-

käyttäjän, ei uhrin. Hyväksikäyttö jättää aina jäljet uhuriin. Tapahtuneella voi olla elinikäiset haitat. Häirintä ja hyväksikäyttö voivat vaikuttaa uhrin elämään monella eri tapaa. Se voi vaikuttaa negatiivisesti hänen mielenterveyteen, opiskelu- ja työkykyyn, perhe-elämään ja muuhun elämänhallintaan. (Väestöliitto 2018a.) Seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen on aina traumaattista. Kamalan tapahtuman lisäksi rikoksen käsittely voi olla todella vaikeaa uhrille. Uhri joutuu muistelemaan ja puhumaan epämiellyttävistä asioista uudelleen, mikä voi olla todella raskasta. Tästä syystä seksuaalirikosten tutkimuksissa ja käsittelyissä uhrin suojeleminen on tärkeä osa prosessia. (Ojala 2014, XII.)

Rikoksen aiheuttamat seuraukset voidaan siis luokitella fyysisiin, psyykkisiin, sosiaalisiin sekä taloudellisiin seurauksiin. Fyysisellä seurauksella tarkoitetaan fyysisesti esiintyvää asiaa, kuten mustelmaa, haavaa, tai esimerkiksi stressiä tai ahdistusta, joka aiheuttaa fyysisiä oireita, kuten nopeita sydämen lyöntejä, hikoilua, unihäiriöitä ja levottomuutta. Psyykkiset seuraukset vaikuttavat suoraan ihmisen mieleen. Rikos voi laukaista uhrissa traumaattisen kriisin. Kriisin vaiheet jaetaan yleensä neljään eri vaiheeseen: sokki-, reaktio-, työstämis- ja käsittely-, sekä uudelleen suuntautumisen vaiheeseen. Ihmiset voivat reagoida kriiseihin eri tavalla, mutta tärkeintä uhrille on heti sokkivaiheessa saada apua. Muita psyykkisiä seurauksia ovat muun muassa erilaiset tunteet, kuten: viha, turvattomuus, syyllisyys, häpeä, pelko sekä ahdistus. Sosiaalisella seurauksella tarkoitetaan ihmisen jäämistä sosiaalisten tilanteiden ulkopuolelle. Järkyttävän tapahtuman jälkeen ihminen saattaa vetäytyä kuoreensa, ja esimerkiksi juuri siksi jäädä keskusteluiden ja tapahtumien ulkopuolelle, tai hänellä voi olla todella suuri tarve puhua tapahtuneesta, ja läheiset eivät välttämättä osaa suhtautua tähän, jolloin muut alkavat vältellä häntä, koska he eivät osaa muutakaan. Taloudellisella seurauksella tarkoitetaan rahan menetystä. Rikos on aina yhteiskunnalle kallista, mutta sen lisäksi myös uhrin talous voi kärsiä, esimerkiksi terveydenhuoltokuluista, tai menetetyistä ansioista. (Hintikka 2011, 21–38.)

Nuori ihminen ei välttämättä aina tiedä mitä elämältään haluaa. Hän saattaa kuvitella haluavansa seurustella ja olla intiimissä yhteydessä toisen henkilön, häntä vanhemman, aikuisen kanssa. Sillä hetkellä ajatus voi vaikuttaa kiinnostavalta, mutta jälkeensä nuori saattaa ymmärtää tilanteen oikean luonteen, että häntä on kaltoinkohdeltu. Tapahtunut voi olla nuoren kehitykselle haitallista, ja tilanteen vakavuus saattaa jopa tulla esille vasta aikuisiällä. (Brusila ym. 2009, 29–30.)

Jos henkilö kuitenkin joutuu fyysisen seksuaalirikoksen uhriksi, tai epäilee joutuneensa, on tärkeä muistaa tietyt toimintatavat, jotta asia saadaan hoidettua kaiken kannalta mahdollisimman sujuvasti. Pelkkä epäily uhriksi joutumisesta voi johtua esimerkiksi siitä,

että on ollut päihteiden vaikutuksen alaisena, eikä muista kaikkea tapahtunutta. Vaatteita ei tule vaihtaa, eikä pesulla pidä käydä. Lääkəriin, eli esimerkiksi oman kunnan terveyskeskuspäivystykseen tulee hakeutua viipymättä. Rikosilmoitus on tärkeä tehdä mahdollisimman pian. Ei ole väliä millä poliisiasemalla ilmoituksen tekee, jokaisella asemalla otetaan vastaan rikosilmoituksia. (Riku 2014.)

Raiskaus, ja myös muut seksuaalirikokset ovat aina kamalia asioita uhrille, ja myös heidän läheisille. Uhrin on hyvä puhua asiasta jollekin. Tapahtuneesta kannattaa kertoa läheiselle, ystävälle tai perheenjäsenelle, jolta tuntee saavansa tukea. Tukihenkilön voi aina ottaa mukaan lääkəriin ja poliisille mentäessä. Jos läheiselle puhuminen tuntuu vaikealta, voi aina kääntyä ammattilaisen puoleen. Ammattiauttajia on monessa paikassa. Nuoret voivat keskustella esimerkiksi koulun henkilökunnalle, kuten kuraattorille tai terveydenhoitajalle. Lisäksi oman kunnan terveyskeskuksesta löytyy apua. Tärkeintä on kertoa asiasta jollekin, joka auttaa eteenpäin. Lisäksi on olemassa useita puhelinpalveluja, joihin voi ottaa yhteyttä, myös nimettömänä. Puhelimitse apuna ovat muun muassa Rikosuhripäivystyksen auttava puhelin, Raiskauskriisikeskus Tukinaisen kriisipuhelin sekä Suomen Mielenterveysseuran kriisipuhelin (Riku 2014). Kontaktin ottamista näihin palveluihin ei tarvitse jännittää tai hävetä. Rikoksen uhriksi joutuminen ei ole koskaan uhrin oma syy. Työntekijät ja järjestöjen vapaaehtoistoimijat ovat olemassa tällaisia tilanteita varten. He eivät syyllistä, tuomitse tai vähättele tapahtunutta. Tällaisistakin tilanteista on mahdollisuus selviytyä, siksi on tärkeää ottaa rohkeasti yhteyttä auttajiin.

Seksuaalirikoksiin syyllistynyt henkilö saa mahdollisen vankeustuomion lisäksi merkinnän rikosrekisteriinsä. Tekijän on hankalampi työllistyä, sillä esimerkiksi alaikäisten parissa tehtävää työtä henkilö ei voi tehdä lainkaan. Jos henkilöllä on rikosrekisterissä merkintä seksuaalirikoksista, ei häntä saa lain mukaan palkata työhön jossa ollaan tekemisissä lasten ja nuorten kanssa. Lain tarkoituksena on suojella lapsia seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja väkivallalta. (HE/149/2013.) Rikosrekisterissä olevat merkinnät säilyvät pitkään. Rangaistuksen ankaruudesta riippuu se, miten pitkään merkinnät säilyvät. Esimerkiksi nuorisorangaistus, ehdollinen rangaistus ja oheissakko näkyvät rikosrekisterissä viisi vuotta. Yhdyskuntapalvelurangaistukset sekä enintään kaksi vuotta kestäneet ehdottomat vankeusrangaistukset säilyvät rekisterissä kymmenen vuotta. Kahdesta viiteen vuoteen kestäneet ehdottomat vankeusrangaistukset näkyvät 20 vuotta. Jos henkilö on syyllistynyt rikokseen, jossa vankeusrangaistus on ollut yli viisi vuotta, näkyy rikosrekisterissä merkintä siihen asti, että henkilö täyttää 90 vuotta, tai kuolee. (Elfgren ym. 2002, 85.)

Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy

Kuten jo aikaisemmin mainitsimme, on nuorilla oikeus omaan seksuaalisuuteen, oikeus saada tietoa seksuaalisuudesta, oikeus saada seksuaaliterveyspalveluja ja oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi. Kuten aikuisillakin, on heillä oikeus tasa-arvoon, syrjimättömyyteen, yksityisyyteen ja oikeus vaikuttaa. Näiden oikeuksien edistäminen on tärkeää muun muassa ihmisoikeuksien saavuttamiseksi. (Väestöliitto 2018b.) Aikuisten hoitaessa vastuunsa kunnolla, voidaan ennaltaehkäistä monia seksuaaliseen häirintään liittyviä tilanteita. Vanhemmilla, koulun opettajilla ja oppilashuollon henkilökunnalla, sekä terveydenhuollon ammattilaisilla on siis tärkeä rooli nuorten kasvaessa vastuuntuntoisiksi nuoriksi aikuisiksi. Terveystiedon lain (1326/2010) mukaan jokaisen kunnan tulee järjestää asukkailleen ehkäisyneuvontaa sekä muita seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistäviä palveluja. Peruskoulussa seksuaalikasvatusta käsitellään osana terveystiedon oppiainetta (THL 2018b).

Vaikeistakin asioista tulee pystyä puhumaan. Aikuisten, sekä ammattilaisten että vanhempien tulee pystyä puhumaan asioista lapsille ja nuorille. Syksystä 2017 lähtien internet on täytynyt erilaisista kampanjoista, joissa etenkin naiset ovat tuoneet esille seksuaalisen häirinnän uhriksi joutumisen kokemuksia. Kampanjat, kuten #metoo, #dammenbrister ja #övistoo ovat tuoneet nämä asiat näkyviksi, jonka takia suuri osa suomalaista kohtaakin tänä päivänä uutisia juuri näistä asioista. Hiljentyksellä seksuaalisesta häirinnästä ei pääse eroon, joten on hyvä, että esimerkiksi koko kansan kampanjoiden avulla asioista saadaan keskustelua aikaan. (YLE 2017b.)

Nuorten ja heidän vanhempien välinen vuorovaikutus suojaa nuorta monessa eri tilanteessa. Hyvä keskusteluyhteys omaan vanhempaan auttaa nuorta muun muassa vahvistamaan omaa itsetuntoa, selviämään vastoinkäymisistä ja antaa erilaisia näkökulmia hankalien tilanteiden selvittämiseen. Vanhempien kanssa käyty keskustelu, ja pelkäänsä se tunne, että nuorella on turvallinen olo puhua omista asioista omalle vanhemmalle, voi siis parantaa nuoren selviytymiskykyä hankalissa tilanteissa. (Suomen mielenterveysseura 2018.) Vuodesta 2013 alkaen on kouluterveyskyselyn yhteydessä selvitetty erikseen peruskoulun 8.- ja 9.- luokkalaisten ulkomailla syntyneiden nuorten tietoa hyvinvoinnista ja terveydestä. Vuoden 2017 kyselyn mukaan ulkomaista syntyperää olevien nuorten on hankalampi puhua omista asioista vanhemmilleen, verrattuna syntyperäisiin suomalaisiin. Suomalaisista nuorista seitsemän prosenttia kokee, ettei oikein pysty puhumaan omista asioista omille vanhemmilleen, kun taas ulkomaalaistaustaisista

jopa 22 prosenttia kokee vaikeuksia asian kanssa. Sekä suomalaisten, että ulkomaalaisten joukossa pojat kokevat tyttöjä enemmän vaikeutta keskusteluasian suhteen. (THL 2017c, 1–5.) On hyvä, että nuorilla on hyvä ja luotettava keskusteluyhteys omiin vanhempiin. Tällä tavoin vanhempi voi puhua nuorelle seksuaalisuuteen ja seksuaalioikeuksiin liittyvistä asioista, ja selvittää nuorelle mitä toiselle saa tehdä ja mitä ei. Näin voidaan auttaa nuorta suojaamaan itseään vaarallisilta tilanteilta, mutta myös antamaan nuorelle tietoa hyvästä käyttäytymisestä, ja motivoida häntä toimimaan itse oikeanlaisesti.

Kun nuori kasvaa ympäristössä jossa seksuaalisuutta kunnioitetaan ja muita ihmisiä kohdellaan hyvin ja tasavertaisesti, muodostuu hänelle käsitys siitä, mikä on oikein ja mikä väärin. Realistinen ja avoin käsitys seksuaalisuudesta suojaa nuorta. Uusien asioiden kokeilu, ja rajojen etsiminen kuuluvat nuoruuteen, mutta vanhempien suhtautuminen ja asenne seksuaalisuuteen vaikuttavat suuresti nuoren ajatusmaailmaan. Jos nuori joutuu liian aikaisin näkemään asioita, jotka eivät ole hänen kehitystasolleen sopivia, saattaa hänestä kasvaa itseään ja muita kunnioittamaton ihminen, joka altistuu sekä helpommin seksuaalisen väkivallan uhriksi, sekä tekijäksi. Liian kilteillä nuorilla on myös riski joutua uhriksi. He haluavat miellyttää muita ihmisiä, eivätkä halua tuottaa pettymystä, joten he käyttäytyvät miettimättä mikä on heille itselleen hyväksi. Myös ilman hellyyttä ja läheisyyttä jääneet nuoret altistuvat helpommin seksuaaliselle häirinnälle sekä hyväksikäytölle. On siis tärkeää jo pienestä pitäen opettaa lapsille sopivaa varovaisuutta. Itsetunto ja -arvostus, jotka opitaan jo lapsuudessa, ovat siis elintärkeitä asioita joilla ihminen suojaa itseään muun muassa seksuaalista kaltoinkohtelua vastaan. (Brusila ym. 2009, 31–33.)

Maahanmuuttajaperheissä näiden asioiden käsitteleminen on hankalampaa kuin täysin suomalaisissa perheissä. Kuten jo aiemmin todettiin, on ulkomaalaistaustaisilla nuorilla hankalampi keskustella henkilökohtaisista asioistaan vanhempiensa kanssa. (THL 2017c, 5.) Useat maahanmuuttajaperheet ovat tulleet aivan toisesta kulttuurista. Vanhemmat ovat usein eläneet oman nuoruutensa omassa kulttuurissa, kun taas perheen nuoret elävät tällä hetkellä nuoruuttaan suomalaisen kulttuurin keskellä. Nuoret haluavat elää samantapaisesti kuin kantaväestön nuoret, mutta samalla he haluavat kunnioittaa omaa taustakulttuuriaan. Kulttuurierot saattavat aiheuttaa ristiriitoja perheessä, omassa mielessä sekä muiden nuorten kanssa. Koska maahanmuuttajien oma kulttuuritausta ei ole täysin samalla tasolla suomen lain kanssa, on heillä riski syyllistyä seksuaaliseen

kaltoinkohteluun. Kielimuurin ja kulttuurierojen takia on hankala saada tietoa maahanmuuttajien keskuudessa tapahtuvasta seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja häirinnästä. Hyvällä kotouttamisprosessilla näitä asioita voidaan ehkäistä. (Brusila ym. 2009, 33.)

Perheen kanssa Suomeen tulleiden lisäksi täällä asuu runsaasti ilman vanhempia tulleita nuoria. Ala-ikäisenä Suomeen tulleet maahanmuuttajanuoret sijoitetaan joko perheryhmäkotiin, tuettuun tai yksityiseen kotiin (Björklund 2015, 59). Ala-ikäiset saavat työntekijöiltä tietyn tuen, mutta ilman perhettä eläminen erilaisessa maassa, erilaisen kulttuurin keskellä on silti haastavaa. Nuoret hakeutuvat perheen puuttuessa sosiaalisiin tilanteisiin, jotta he eivät tuntisi oloaan niin yksinäisiksi. Kielimuurin takia heidän on vaikea tutustua kantasuomalaisiin. Maahanmuuttajat hakeutuvatkin siksi helposti samassa tilanteessa olevien maahanmuuttajien seuraan. (Wernesjö 2014; Björklund 2015, 44.) Voimme siis todeta, että muun muassa kielimuurin takia maahanmuuttajien on hankala sopeutua suomalaiseen kulttuuriin ja elämään. Kielitaidon opettelu on tärkeää heille, jotta he voivat paremmin päästä osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Heidän on hankala oppia ja kokea suomalaista kulttuuria, jos he eivät pysty solmimaan suhteita kantasuomalaisten kanssa. Viettämillä aikaa ainoastaan muiden maahanmuuttajien kanssa, oppivat he toisiltaan suurimmaksi osin vain toistensa kotimaissa opittuja käytäntöjä. Tämänkin takia muun muassa ryhmäkodissa työskentelevien on todella tärkeää opastaa heitä sisälle suomalaisen kulttuuriin. Ilman kunnollista kotouttamista ja kantasuomalaisten tukea on heidän "uuden elämän" aloittaminen Suomessa hankalaa.

Entistä tärkeämpää on tänä päivänä opastaa nuoria turvalliseen internetkäyttäytymiseen. Sosiaalisen median suosio kasvaa vuosi vuodelta. Seksuaalirikokset ovat lisääntyneet sosiaalisessa mediassa, joten on tärkeää neuvoa lapsia ja nuoria, miten käyttäytyä siellä. Nuorille täytyy asettaa selkeät rajat myös internetkäyttäytymisessä. Heille voi kertoa muun muassa yksityisyydestä, millaisia kuvia kannattaa julkaista, kenelle julkaitaan, kenen kanssa kannattaa puhua ja mitä tehdä, jos itselle tuntematon lähettää viestejä tai kuvia. (Forss 2014, 144–146.)

4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

4.1 Kehittämistehtävä

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on aina tuottaa jotakin uutta. Kyseessä on siis konkreettinen asia, ei tutkimus. (Vilkka ym. 2004, 6.) Toiminnallinen opinnäytetyö tavoitteena on ammatillisessa kentässä joko opastaa, ohjeistaa, järjeistää tai järjestää toimintaa. Alasta riippuen toiminnallinen opinnäytetyö voi siis olla ohjeistus, ympäristöohjelma tai opas. (Vilkka ym. 2003, 9.)

Opinnäytetyömme toimeksianto tuli Papyrus-hankkeelta. Hankkeen tarkoituksena on kehittää nuorten maahanmuuttajien kanssa työskentelevien osaamista. Papyrus-projektin kesto on 1.1.2017-31.12.2018. Hankkeen kumppaneita ovat MMU-Manchester Metropolitan University (koordinaattoriyliopisto); CESIE-Ihmisoikeusjärjestö Sisilia, Italia; Kopin-Ihmisoikeusjärjestö, Malta; Balkan Institute Udruzenje, Serbia. Tarkoituksena tällä hankkeella on luoda helposti saavutettava Open Access -alusta, jossa tieto jaetaan. Alusta tulee olemaan nuorten kanssa työtä tekevien apuna. Hanke koostuu kuudesta eri työpaketista. Yksi paketeista on oppimis-/valmennuspakettien tekemien. Sen osat ovat: monikulttuurinen ymmärrys ja työ monikulttuurisessa ympäristössä, maahanmuuttajaperheiden inkluusio, psykososiaalinen tuki nuorille maahanmuuttajille, maahanmuuttajanuorten sosioekonominen tukeminen sekä hyväksikäytön ennaltaehkäisy. (Turun ammattikorkeakoulu 2017.)

Opinnäytetyössä opas, ohjeistus, tuote tai tapahtuma on tehty jollekin tietylle kohderyhmälle. Siksi on erityisen tärkeää pitää mielessä, kenelle opinnäytetyötä tehdään. Opinnäytetyön sisällön ratkaisevana tekijänä on kohderyhmä. Ilman kohderyhmää toiminnallinen opinnäytetyö olisi mahdoton tehdä. Opinnäytetyön kokonaisarviointissa voidaan hyödyntää kohderyhmää. (Vilkka ym. 2003, 38–40.) Voisimme itse hyödyntää kohderyhmää sähköisessä oppaassamme ja pyytää palautetta heiltä.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli siis alun perin tuottaa sähköinen opas hyväksikäytön ennaltaehkäisystä, kohderyhmänä maahanmuuttajanuoret. Saimme toimeksiantajan suostumuksella tehdä oppaan seksuaalisesta häirinnän ehkäisemiseksi oppaan. Rajasimme aiheen heti projektin alussa. Tarkoituksena oli tuottaa opas, jonka avulla maa-

hanmuuttajanuorten olisi helpompi ymmärtää mitä seksuaalinen häirintä tarkoittaa. Opaspaassa kerrotaan suomalaisesta kulttuurista, niistä asioista, mitkä mahdollisesti voivat aiheuttaa hämmennystä maahanmuuttajataustaiselle.

Teimme opinnäytetyön parityönä. Molemmat meistä ovat kiinnostuneet nuorten, sekä nimenomaan maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelystä, joten aihe tuntui hyvältä. Seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö ovat olleet lähiaikoina paljon esillä mediassa, eli aihe on siis hyvin ajankohtainen. Keskustelua on käyty muun muassa työpaikoilla ja kouluissa tapahtuneista sattumuksista. Saimme valmiin toimeksiannon, joten tiesimme, että opas tulee todella tarpeeseen.

4.2 Toimintaympäristö ja kohderyhmä/toimijat

Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat 13-30-vuotiaat maahanmuuttajanuoret (Turku AMK 2018a). Opas tulee sähköiseen muotoon Papyrus-hankkeen internetsivuille, missä sitä voidaan lukea. Opasta voidaan mahdollisesti jakaa erilaisiin turvapaikanhakijoiden ryhmäkoteihin, vastaanottokeskuksiin, kouluihin, nuorisotaloihin sekä harrastus- ja kerhopaikkoihin, missä se saavuttaisi kohderyhmän. Opas toimisi valistus- ja opetusmateriaalina.

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on aina tuottaa jotakin uutta, kuten tässä tapauksessa opas. Kohderyhmän rajaaminen on tärkeää, jotta tuote osataan tehdä juuri kohderyhmälle sopivaksi. Täytyy myös miettiä, miksi opas tehdään juuri kyseiselle kohderyhmälle. (Vilkka ym. 2003, 38.) Toimeksiantajamme määritteli heti kohderyhmän. Tälle kohderyhmälle ei ole olemassa tämän kaltaista opasta, joten tarvetta tälle selkeästi on.

Kohderyhmänä ovat siis maahanmuuttajanuoret. Toimeksiantajan puolesta ajatus oli, se, että opasta voisi erikseen vielä korostaa maahanmuuttajataustaisille nuorille miehille, jotka naisia useammin syylistyvät seksuaaliseen häirintään. Ajatuksena oli siis opas nimenomaan seksuaalisen häirinnän tekijöille, eikä seksuaalisen häirinnän uhreille. Maahanmuuttajat saattavat tulla hyvin erilaisesta kulttuurista, joten elämä suomalaisessa yhteiskunnassa voi olla haastavaa, kun ei tiedä miten Suomessa eletään suomalaisen kulttuurin ja lain mukaan. Monessa maassa naisen asema ei ole samanlainen kuin Suomessa, tämänkin takia maahanmuuttajat saattavat ajautua tilanteisiin, joita Suomessa ei hyväksytä. Naiset voivat Suomessa ilmaista itseään vapaammin, kuin monessa muussa

maassa. Individualistinen kulttuuri voi hämmentää monia maahanmuuttajia, jotka tulevat kollektiivisesta kulttuurista. Suomessa jokainen vastaa itse itsestään ja tekee päätöksiä melko itsenäisesti, riippumatta yhteisön suuresta hyväksynnästä.

Seksuaalinen häirintä on tälläkin hetkellä todella ajankohtainen asia. Tästä aiheesta on mielestämme hyvä olla mahdollisimman paljon tietoa esillä sekä nuorille, aikuisille, maahanmuuttajille sekä kantasuomalaisille. Opas olisi hyödyllinen suomalaisille nuorillekin. Oppaan sisällössä on varmasti heillekin tärkeää tietoa seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta häirinnästä. Lasten ja nuorten vanhemmat voivat käyttää opasta tukemaan seksuaalikasvatusta.

4.3 Kehittämistyön prosessikuvaus

Kehittämistoiminnan prosessi on jaettu seitsemään vaiheeseen. Aloituspaihe, suunnitteluvaihe, esivaihe, työstövaihe, tarkistusvaihe, viimeistelyvaihe, sekä viimeisenä valmis tuotos ja sen esitys, sekä levittäminen. (Salonen 2013, 17–19.) Kehittämistyömme eteni lineaarisen mallin mukaan. Lineaarinen malli etenee tyypillisesti määrittelemällä ensin tavoite, jonka jälkeen suunnitellaan, toteutetaan ja lopuksi päätetään ja arvioidaan prosessi (Salonen 2013, 15). Käytännössä kehittämistoiminta harvoin etenee näin lineaarisesti, vaan vaiheet voivat olla yhtäaikaista. Lineaarissa mallissa asioiden etenemisjärjestys ja lopputulokset pyritään saavuttamaan tarkasti ennakoiden. Lineaarisuus on loogista, missä vaiheet harvoin kuitenkaan menevät aivan kuten oltiin suunniteltu. (Salonen ym. 2017, 52.) Meidän työmme kuitenkin eteni hyvinkin pitkälle lineaarisesti suunnittelusta toteutukseen ja lopuksi esittely.

Aloituspaihe, eli tavoitteen määrittely

Aloitimme opinnäytetyöprosessin marraskuussa 2017. Aloitusvaiheessa selvitetään kehittämistarve, alustava kehittämistehtävä, toimintaympäristö ja toimijat (Salonen 2013, 17). Kaikki lähtee siis liikkeelle kehittämistarpeen tunnistamisesta. Kyseessä voi olla esimerkiksi työssä eteen tullut asia, kuten työtapo, tai käyttöohjelma, joka on kehittämisen tarpeessa. (Salonen ym. 2017, 56.) Valitsimme opinnäytetyömme aiheen valmiiksi tarjolla olevista aiheista. Toimeksiantaja oli jo antanut meille valmiin aiheen, joten sitä meidän ei tarvinnut miettiä. Aiheen valinnan jälkeen otimme yhteyttä toimeksiantajaan, jonka kanssa kävimme sähköpostiviestittelyä. Aiheenamme oli oppimis-/valmennuspaketin tekeminen, aiheena hyväksikäytön ennaltaehkäisy. Keskustelimme toimeksiantajan kanssa aiheen laajuudesta, ja päädyimme tekemään opasta nimenomaan seksuaalisen

häirinnän ennaltaehkäisystä. Aihe kiinnosti meitä molempia opiskeliyoista, joten aiheen rajaaminen juuri tähän kävi helposti.

Koska päätimme tehdä opinnäytetyön parityönä, oli tärkeä aluksi sopia yhteiset pelisäännöt, jotta pääsisimme prosessin loppuun asti onnistuneesti ja positiivisin mielin. Jo heti alussa sovimme yhteisiä tapaamisia, jotta meillä varmasti olisi yhteistä aikaa käydä asioita läpi. Sovimme heti marraskuussa vuoden 2017 loppuun asti kaikki yhteiset tapaamisaikamme. Lisäksi puhuimme tavoitteista, mitä tavoitteita kummallakin on omasta opimisesta, ja millaiset ajatukset koko opinnäytetyön arvioinnista. Yhteisten pelisääntöjen luominen oli molemmille tärkeää. Varsinkin kun molemmat meistä opiskelevat muita kursseja samaan aikaan, käyvät töissä ja jossakin kohtaa suorittaa myös työharjoittelua, on todella tarpeellista sopia näistä asioista. Sitouduimme molemmat siihen, ettei sovittujen tapaamisten päälle otettaisi muita menoja. Molemmilla oli jo alussa todella täyteen kirjatut kalenterit, eli muutenkin oli vaikeaa löytää yhteistä aikaa. Tietenkin poikkeuksia tehtiin joskus, jos oli pakottava tarve tähän. Mutta poikkeuksien takiaakin tehdyt muutokset tuli sitten korvata itsenäisellä työskentelyllä, jotta pysyisimme aikataulussa.

Aiheen rajaamisen jälkeen pohdimme, millaisin keinoin pääsemme tavoitteeseemme, eli miten kirjoittaa kohderyhmälle mahdollisimman selkeä opas. Oppaan sisällön suunnittelu alkoi enenemissä määrin suunnitteluvaiheessa.

Suunnitteluvaihe

Aloituvaiheen jälkeen alkoi suunnitteluvaihe. Tässä vaiheessa tehdään kehittämissuunnitelma, jossa ilmenee muun muassa tavoitteet, ympäristö, vaiheet, toimijat ja heidän vastuut, aineistot ja tiedonhankintamenetelmät niin tarkasti kuin ne tässä vaiheessa voidaan esittää (Salonen 2013, 17). Teimme heti alussa aikataulun, johon sovimme tapaamisia keskenämme, jotta varmasti pysyisimme aikataulussa. Suunnitelmaan kirjasimme aikataulun lisäksi alustavan kirjallistan, jota aioimme käyttää teoriaperustassa, kehittämismenetelmiä sekä opinnäytetyön tavoitteen. Suunnitteluvaiheessa Frida kävi tulevassa työharjoittelupaikassaan haastattelussa, jossa hän kertoi myös idean opinnäytetyöstä, ja keskusteli harjoitteluohjaajansa, yläkoulun kuraattorin kanssa mahdollisuudesta hyödyntää harjoittelupaikkaa opinnäytetyön tekemisessä. Yläkoulu, jossa hän harjoittelun suorittaisi, on monikulttuurinen, iso koulu, joten kohderyhmä oli osittain sama kuin opinnäytetyön kohderyhmämme. Koulun kuraattori oli hyvin avoin ja myönteinen ajatuksesta, että harjoitteluun voisi liittää opinnäytetyön tekeminen. Mitään tarkempia suunnitelmia harjoittelupaikan kanssa ei vielä tässä vaiheessa tehty. Keskustelimme

tässä vaiheessa vain ideoista, sopivista oppilaista, ryhmistä sekä tunteista, joita voisi käyttää.

Suunnitteluvaiheessa toimintasuunnitelma on merkittävä vaihe, sillä opinnäytetyön tavoitteiden ja idean on oltava harkittuja, tiedostettuja ja perusteltuja. Toimintasuunnitelmissa pohditaan ja vastataan, miksi-, mitä- ja miten tehdään? Tekijöille jäsentely siitä, mitä on tekemässä, on ensisijaisen tärkeää. (Vilka ym. 2003, 26–27.) Suunnitteluvaiheessa pidimme mielessämme tavoitteemme, ja kohderyhmän, eli kenelle olimme opasta tekemässä.

Toimintasuunnitelma olisi hyvä aloittaa kartoittamalla lähtötilanne. Minkälaisia vastaavia ideoita on jo ennen tehty, sillä samaa ideaa ei kannata toistaa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on luotava uutta. Merkittävää on kartoittaa myös kohderyhmän tarve kyseiselle työlle ja tutustua aiheeseen liittyviin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen. (Vilka, ym. 2003, 23, 27.) Kävimme läpi runsaasti erilaisia oppaita, nettisivuja ja kirjallisuutta liittyen seksuaalisuuteen ja hyväksikäyttöön. Näimme toisiamme useasti, jaoimme toisillemme löytämiämme sivustoja ja kirjoja ja mietimme yhdessä millainen oppaasta tulisi tulla. Kasvokkain tapahtuvan kommunikaation lisäksi oli meillä käytössä Onedrive-alustassa tiedosto, johon kirjoitimme omia ideoita ja ajatuksia pitkin matkaa. Tätä tiedostoa kävimme aina kasvokkain tapahtuvissa tapaamisissamme läpi. Käytimme parin kesken myös Skypeä, sekä WhatsApp-viestintäohjelmaa. Suunnitelma palautettiin joulukuussa 2017.

Seksuaalisuus ja seksuaalinen häirintä on aiheeltaan hyvin ajankohtainen ja aiheista löytyi paljon aineistoa. Harkitsimme tarkoin, kenen ja mitä aineistoa halusimme käyttää oppaassamme. Lähdeaineistoa voidaan tarkastella aiheen iän-, tunnettavuuden-, tiedonlähteen auktoriteetin mukaan (Vilka ym. 2003, 72). Lähdimme tutkailemaan aineistoja lähdekriittisin silmin. Koska opinnäytetyömme kohdistuu juuri Suomeen tuleville maahanmuuttajille, halusimme etsiä tietoa juuri suomalaisesta kulttuurista. Seksuaalisuus, laki ja kulttuuri vaihtelevat eri maiden välillä. Keräsimme toki tietoa myös muista maista, jossa toimitaan eri tavalla, koska halusimme vertailla, miten eri lailla asioita käsitellään ympäri maailmaa. Keskityimme kuitenkin eniten juuri Suomen, sekä muiden pohjoismaiden asioihin, sillä kulttuurit pohjoismaissa ovat melko samantyyllisiä. Oppaassa keskityimme vain Suomen kulttuuriin, oikeuksiin ja lakeihin.

Toteutus

Kun suunnitelma on tehty, palautettu ja hyväksytty on toteutuksen aika. Tässä vaiheessa edetään suunnitelman mukaan, mutta usein suunnitelma muuttuu ja tarkentuu vaiheen

edetessä. Ohjaus, vertaistuki ja muunlainen palaute ovat tärkeässä osassa tätä vaihetta. (Salonen ym. 2017, 62.) Pääsimme alussa hyvään vauhtiin toteutuksen suhteen. Löysimme runsaasti kirjallisuutta ja muuta lähdemateriaalia. Tietyssä kohtaa mietimme kuitenkin, onko löytämämme materiaali sittenkään sitä, mitä tarvitsemme oppaan kirjoittamiseen. Suuri osa tästä työskentelyvaiheesta kului siis erilaisten materiaalien etsimiseen ja lukemiseen.

Tässä vaiheessa käytimme myös hyväksi Fridan harjoittelupaikkaa yläasteella, sekä Sofian työkokemuksia nuorten kanssa tehtävästä työstä. Havainnoimalla näissä paikoissa nuoria, saimme paljon sellaista tietoa, jota emme välttämättä suoraan kirjoista tai netistä löytäisi. Tarkkailemalla nuoria ja heidän käyttäytymistä saimme ideoita siihen, mihin olisi hyvä keskittyä. Mistä he kaipaavat tietoa, ja mitkä asiat ovat ajankohtaisia juuri tällä hetkellä nuorten elämässä, liittyen seksuaaliseen häirintään. Koulussa nuoria havainnoitiin eri tilanteissa. Nuorten käyttäytyminenkin vaihtelee sen mukaan, missä ja kenen kanssa he ovat, joten oli antoisaa saada seurata heitä useassa eri tilanteessa. Kuraattorin vastaanotolle tulleet nuoret, joko omasta halusta tai esimerkiksi opettajan lähettämänä, kertoivat hyvin avoimesti asioistaan, vaikka paikalla olikin ylimääräinen henkilö, eli harjoittelija. Näissä tilanteissa korostui usein nuorten puheissa sosiaalinen media, ja sen haitat. Mitä he ovat siellä nähneet tai itse sanoneet. Välitunneilla taas havainnoitiin erilaisia asioita. Sanallista häirintää, koskettelua sekä muun muassa katseiden välityksellä tapahtuvia kohtaamisia. Myös luokkatilanteissa nähtiin erilaisia tapauksia. Hyvin pitkälti opettajan käytöksestä ja auktoriteetista riippui se, miten nuoret tunneilla käyttäytyivät.

Havaintomme ovat vaikuttaneet siihen, miksi halusimme kirjoittaa oppaaseen yleisesti seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta häirinnästä, jotta se selkeytyisi nuorelle kohderyhmälle, mikä lasketaan häirinnäksi. Suomessa eleet, sanat ja toiminta lasketaan häirinnäksi, jos toinen osapuolista kokee sen epämiellyttävä. Seksuaalinen- ja sukupuolinen häirintä ilmenevät yleisemmin nuorison kohdalla verbaalisesti esimerkiksi homotteluna. Olemme molemmat harjoittelussa ja töissä myös kohdanneet nuoria, jotka ovat saaneet puhelimitse seksuaalisen häirintään laskettavia viestejä. Jotkut nuoret eivät ole ajatelleetkaan, että puhelimitse tapahtuvat seksuaalisävytteiset viestit tai kuvat olisivat seksuaalista häirintää eli väärin heitä itseään kohtaan. Tästä tietämättömyyden ja hämmennyksen tilasta johtuen koimme tärkeäksi selittää kattavasti seksuaalioikeuksista, ja se että mitä seksuaalinen häirintä on luonteeltaan.

Helmikuussa osallistuimme vertaispalautepäivään koulussa. Saimme palautetta kolmelta muulta opiskelijalta, jotka olivat lukeneet siihen mennessä kokoon saamamme teoriaperustan. Palaute auttoi meitä pääsemään eteenpäin työssä, sekä muistutti meitä taas kerran keskittymään juuri siihen aiheeseen mikä meillä olikin, eli seksuaalinen häirintä. Tähän mennessä olimme ehkä liiankin teoreettisesti perehtyneet seksuaalisuuteen, ja kertomaan mitä se on. Päätimme palautepäivän jälkeen tiivistää osioita seksuaalisuudesta, pitää ajatukset seksuaalisessa häirinnässä, ja pyrkiä kirjoittamaan enemmän kohderyhmälle sopivalla tavalla, selkeästi ja kiinnostavasti. Palautetta ja ohjausta tarvitaan, jotta voidaan kehittyä ammatillisesti, sekä onnistua kehittämisessä (Salonen ym. 2017, 62).

Prosessin edetessä oppaamme lyheni. Alkuvaiheessa oppaamme oli pullollaan tietoa sekä seksuaalisuudesta, sen kulttuurista, häirinnästä että hyväksikäytöstä. Mitä lähemmäksi oppaan palautuspäivämäärää menimme, tiivistyi sen sisältö. Ajatuksissamme oli koko ajan palaute, jonka olimme saaneet muilta opiskelijoilta, eli mielessä piti pitää se, kuka opasta tulee lukemaan. Siitä ei siis voinut tulla liian pitkää tai vaikealukuista, jolloin se ei palvelisi kohderyhmää.

Toteutusvaiheen aikana näimme edelleen toisiamme melko tiheästi. Kasvokkain tapahtuvan kontaktin lisäksi käytimme hyväksi muita viestintämahdollisuuksia. Koimme myös merkittäväksi sen, miten paljon OneDrive, WhatsApp ja Skype ovat helpottaneet työskentelyämme. Teknologian hyödyntäminen tässäkin tapauksessa on ollut järkevää. Jos aikataulujen yhteensovittaminen on ollut hankalaa, on asiat aina saatu hoidettua viestintäpalvelujen avulla.

Päättäminen ja arviointi

Arviointivaihe on oma vaiheensa, vaikka se voidaan sisällyttää jokaisessa työnvaiheessa (Salonen ym. 2017, 64). Arvioimme omaa työtä jatkuvasti työn alusta lähtien. Oppaan kirjoittamisessa arvioimme sitä, miten oppaan sisältö tulisi tarpeeksi tiiviissä mutta tiedontäyteisessä muodossa. Arvioimme myös tekstin selkeyttä. Arviointiin on erilaisia välineitä ja menetelmiä. Koimme, että ulkoinen arviointi oli hyödyllinen. Esittelimme opasta toimeksiantajallemme ja ohjaavalle opettajalle ja saimme tällöin kehittämisideoita. Teimme pieniä muutoksia oppaaseen ulkoisen arvioinnin perusteella huhtikuun lopulla. Saimme arviointeja myös vertaisiltamme, kun vertaisarvioijat lukivat ja kommentoivat työn alkuvaiheessa opastamme. Heidän arviointi oli kullan tärkeätä alkuvaiheessa, sillä

se selkeytti oppaan sisältöä. Olisimme itse kirjoittaneet oppaaseen seksuaalisuudesta enemmän, jolloin se olisi mahdollisesti vienyt huomion oppaan olennaisesta osasta, seksuaalisesta häirinnästä.

Arvioinnissa tulee pohtia kriittisin silmin, päästiinkö tavoitteisiin. Voidaan pohtia, muutuiko jokin asia tai mitkä vaikutukset työllä on kohderyhmälle. Arvioinnissa pohditaan tehdyn projektin lisäksi omaa oppimista; mitä opittiin ja missä epäonnistuttiin? (Salonen ym. 2017, 64–65.) Tämänkin prosessin edetessä myös me opiskelijat koimme useita epäonnistumisia. Näin jällenpäin ajatellen koimme kaiken olevan silti hyvästä. Vaikka paljon suunniteltua ja jo valmiiksi tehtyä asiaa ei tullutkaan oppaaseen, emme koe työn olleen täysin turhaa. Opimme kaikesta jotakin, ja kasvoimme ammatillisesti. Näiden asioiden reflektointi, ja keskustelut toistemme kanssa avarsi paljon.

Arvioimme valmiin oppaan aikana, miten se palvelisi kohderyhmää. Olimme tyytyväisiä, että se tulee verkkoon, sillä sieltä se on helppo löytää ja lukea. Toivomme, että sen voisi saada myös konkreettisenä oppaana erilaisiin paikkoihin, missä se tavoittaisi kohderyhmän. Verkossa oleva opas palvelee luultavasti nuorisoa parhaiten, sillä nuoret ovat ottaneet omakseen tämän digitaalisen maailman. Googlaamalla, ja muita sivuja selaillessa he saattavat hyvinkin löytää tämän oppaan, vaikkei juuri heille suoraan tätä olisikaan kukaan mainostanut. Kuitenkin perinteinen, paperinen versio olisi mielestämme myös hyvä. Sitä olisi kätevää lukea esimerkiksi odotushuoneissa, tai muissa paikoissa, jos se vain olisi houkuttelevasti esillä. Kokonaisvaltainen arviointi tehtiin oppaan ollessa aivan valmis. Arvioimme koko prosessia, opasta ja omaa kehitystä.

Arviointivaiheeseen kuuluu myös loppuraportin tekeminen. Raportissa kerrotaan tarkemmin koko kehittämisprosessin toiminta, vaihe vaiheelta. Raporttia kirjoittaessa, on tärkeää miettiä kenelle sitä kirjoittaa, eli kuka tulee lukemaan sitä. Lukijaa ajatellen raportti tulee luoda sekä sisällöllisesti että ulkoisesti lukijaystävälliseen muotoon. Raportissa esitetään siis kehittämistoiminnan tulokset, prosessin alusta loppuun. (Salonen ym. 2017, 65.) Meidän päätösvaiheeseen kuului opinnäytetyön raportin kirjoittaminen. Tätä raporttia kirjoittaessa sai mukavasti vielä kerran käydä koko prosessin läpi parin kanssa. Dokumentointi on ollut prosessin aikana tärkeää, sillä ilman muistiinpanoja olisi ollut vaikeampaa kirjoittaa tätä raporttia. Varsinkin kun kyseessä on ollut näin pitkään kestävä prosessi, on kaiken muistaminen ilman muistiinpanoja hankalaa.

Marraskuu 2017	• Aiheen valinta • Yhteys toimeksiantajaan -> toimeksiantosopimus • Suunnittelua, ideointia, kirjallisuuteen tutustuminen • Tapaaminen tulevan harjoittelupaikan ohjaajien kanssa
Joulukuu 2017	• Suunnitelman kirjoittelua & palautus • Kirjallisuuteen tutustuminen
Tammikuu 2018	• Nuorten ajatusten havainnointia harjoittelupaikassa (yläaste) • Tietoperustan kirjoittaminen
Helmikuu 2018	• Tietoperustan palautus • Palaute vertaisparilta koulussa
Maaliskuu 2018	• Oppaan suunnittelua ja kirjoittamista
Huhtikuu 2018	• Opinnäytetyöraportin kirjoittamista • Palaute keskeneräisestä oppaasta vertaisohjaajalta • Oppaan sisällön tuottamista
Toukokuu 2018	• Opinnäytetyöraportin kirjoittamista • Oppaan sisällön tuottamista
Elokuu 2018	• Tapaaminen opinnäytetyötä ohjaavan opettajan kanssa -> palautetta ja ideointia • Opas valmis
Syyskuu 2018	• Opinnäytetyön palauttaminen opettajille
Lokakuu 2018	• Kypsyysnäyte • Opinnäytetyön esittely

Kehittämisen prosessin aikataulu. 1 Kehittämisen prosessin aikataulu.

Käytetyt kehittämismenetelmät

Alkuperäisen suunnitelmamme mukaan oli tarkoitus hyödyntää toisen opiskelijan harjoittelupaikkaa tekemällä muun muassa asiakasraateja koulun oppilaille. Suunnitelmamme kuitenkin muuttui jatkuvasti, ja lopulta päätimme hylätä ajatuksen asiakasraadista, sillä menetelmä ei kuitenkaan olisi ihan vastannut meidän tarvetta, koskien oppaan tekemistä. Pidimme myös tiukkaa aikataulua ja rajasimme pois kaiken ylimääräisen, jotta fokusointi olisi olennaisessa, oppaassa.

Aikaisemman tiedon käyttö

Olemme molemmat opiskelleet sekä toiminnallisia menetelmiä, että lastensuojelua ammattikorkeakoulussa. Näiltä menneiltä kursseilta on jäänyt paljon mieliimme, joiden avulla opasta on ollut helpompaa työstää. Lastensuojelun kursseilta olemme oppineet lakiin liittyviä asioita, kun taas toiminnallisten menetelmien kautta nuorten kohtaamista, ja ylipäänsä nuoruusaikaan liittyviä asioita. Muihin samantapaisiin oppaisiin ja internetsivuihin oli myös tärkeä tutustua, jotta ei tee uudestaan jo olemassa olevaa. Samalla muilta sivustoilta sai myös vinkkejä ja uusia ideoita oppaan tekemiseen; miltä se voisi näyttää, miten kirjoittaa ja mitä kaikkea siihen voikaan sisällyttää. Käytimme aikaisempaa tietoa hyväksemme. Luettaviin aineistoihin on tarkasteltava huolella niiden luotettavuutta eli oltava lähdekriittinen. Valmiina olevia tietoja voidaan käyttää sisällön selittämiseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 189.) Oppaita seksuaalisuudesta löytyi paljon ja erilaisia artikkeleja nuorten seksuaalisuudesta. Myös oppaan tärkeys tuli esiin lukiessa aikaisempia tietoja. Oppaita juuri maahanmuuttajanuorille ei löytynyt. Löysimme paljon artikkeleita, missä todettiin ikätasaisen seksuaalikasvatuksen tärkeyttä lapsille ja nuorille.

Benchmarking-arviointi

Benchmarking, eli lyhyesti suomeksi sanottuna vertaaminen, tai vertaileva arviointi. Menetelmän avulla voimme oppia asioita toisilta ihmisiltä ja organisaatioilta. Toisten näkökulmien avulla voimme myös kyseenalaistaa omia tapoja ja näkemyksiä, ja saada uusia ideoita, joita ei muuten olisikaan tullut ajatelleeksi. Benchmarkingin avulla on mahdollisuus parantaa omaa toimintaa jatkuvasti prosessin ajan. (Oulun yliopisto 2018.) Eli vaikka itse onkin nähnyt tietyn asian tai menetelmän todella hyvänä, voikin olla niin, että omat ideat ovat jumittuneet paikalleen, ja oma mieli on jo niin tottunut näkemäänsä, ettei näe siinä virheitä. Ulkopuolisen rakentavan kommentin avulla saattaa itsekkin nähdä asian toisin, kehittyä, sekä keksiä entistä parempia ideoita. (Företagande.se 2016.)

Hyödyntämällä tätä menetelmää omassa opinnäyteprosessissamme, saimme paljon uusia ideoita. Ajoittain myös tuntui siltä, että molempien ajatukset pysähtyivät, ja poljimme paikallamme. Tällöin saamalla ulkopuolisia ajatuksia aiheestamme, pääsi helpommin jatkamaan prosessia. Saimme apua muilta opiskelijoilta, ohjaavalta opettajalta sekä Fridan harjoittelupaikan ohjaajalta.

Opiskelijoiden vertaisarvioinnit antoivat ideoita oppaan sisältöön ja kielellisiin asioihin. Muiden opiskelijoiden näkökulmat olivat tärkeitä, sillä ne antoivat myös meille uutta näkökulmaa tarkastella työtämme. Muiden opiskelijoiden samantapaiset työt, eli oppaat antoivat ideoita oppaan ulkonäköön. Lukemamme oppaat olivat eri aiheita kuin meidän, mutta saimme silti mallia, miltä oppaat näyttävät.

Tapasimme 24.8.2018 ohjaavan opettajan Eeva Timonen-Kallion. Keskustelimme oppaan sisällöstä ja siitä palveleeko se kohderyhmää. Tällöin oppaan sisältö oli sekava, sillä olimme kirjoittaneet myös uhrin näkökulmaa oppaaseen. Oppaan tarkoitus on ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää, ei auttaa uhreja löytämään oikeaa tahoja, jos kokee seksuaalista häirintää tai ahdistelua. Ohjaavan opettajan näkökulma avarsi myös meidän ajatuksia oppaan sisällöstä. Oppaan sisältö siis muutettiin elo- ja syyskuun aikana, jonka myötä se tarkentui.

Asiantuntijahaastattelu

Kuten jo aikaisemmin kerroimme, toteutti toinen meistä harjoittelun monikulttuurisessa yläkoulussa. Harjoittelun aikana käytimme hyväksi opiskelijan ohjaajaa, joka toimi kyseisen yläasteen kuraattorina. Asiantuntijahaastattelun avulla saimme paljon tärkeää tietoa oppaan sisällön kannalta. Ohjaaja oli toiminut jo usean vuoden ajan kuraattorina koulussa, joten yleisimmät ongelmat olivat hyvin hänen tiedossaan. Työharjoittelun ohjaajalta saimme paljon käytännön tietoa siitä, minkä tyylistä seksuaalista häirintää heidän yläkoulussa tapahtuu. Suurena puheenaiheena on tänä päivänä sosiaalinen media, ja muut puhelimen kautta tapahtuvat häirintätilanteet. Tämän takia halusimme korostaa myös tätä oppaassamme. Haastattelemalla alalla työskentelevää henkilöä oli helpompi tietää mihin oppaassa todella kannattaa keskittyä.

Vuosikello

Heti alussa käytimme hyväksi vuosikelloa. Se helpottaa huomattavasti ymmärtämän projektin ajankulkua, ja saamaan kaikki asiat tehtyä määrättyssä ajassa (SOSTE 2018). Projektimme eteni melko suoraa linjaa pitkin, joten pienin, tarkoin askelin etenimme sujuvasti loppuun asti. Tehdyn vuosikellon avulla pystyimme tarkkailemaan ja muistelemaan, mitä

seuraavaksi on vuorossa, mutta myös palaamaan vanhoihin asioihin, esimerkiksi juuri raporttia kirjoitellessa. Tämän menetelmän avulla saimme muokattua alussa tehdystä opinnäytetyösuunnitelmasta helpon, yksinkertaisen ja visuaalisesti helposti luettavan apuvälineen.

4.4 Kehittämistyön tulokset

Lähdimme ideoimaan oppaan sisältöä oitis, kun saimme opinnäytetyön aiheen. Suunniteltaessa opasta, pohdimme sisällön lisäksi oppaan laajuutta, sivumäärää ja ulkoasua. Halusimme oppaasta mahdollisimman selkeän ja kompaktin, jotta se palvelisi mahdollisimman hyvin kohderyhmää. Eli ei liian pitkää, eikä liian teoreettista. Kielen tulee olla suhteellisen helppoa, koska lukijana on henkilöitä, joiden äidinkielenä ei ole suomi. Kuitenkin sisällön tulee olla aitoa, ja vaikeammatkin asiat tulee olla esillä. Tiiviin kokonaisuuden ansiota, opas on helppo luettava. Oppaasta tuli lopuksi 12-sivuinen.

Päätimme aloittaa kirjoittamalla yleisesti seksuaalisuudesta. Jotta seksuaalinen häirintä avautuisi selkeästi, meistä oli tärkeää oppaassamme avata käsite seksuaalisuus. Pohdimme, että moni nuori jää ilman seksuaalikasvatusta, minkä myötä seksuaalisuus voi olla vieras käsite, jota media värittää. Joissakin kulttuureissa seksuaalisuus aiheena on semmoinen, mistä ei puhuta avoimesti. Seksuaalisuus on laaja käsite, joka koskettaa jokaista ihmistä ja on olemassa jokaisen elämässä. Seksuaalisuus ei ole pelkästään tekoja vaan olemista ja voimavara, joka luo ihmiselle halun toimia. (Cacciatore 2006, 205.) Oppaan seksuaalisuuden ulottuvuudeksi korostimme kolme elementtiä, mitkä ovat tunne, järki ja biologia. Tunne elementtiin kuuluvat tunne, elämykset, minäkäsitys, motivaatio, arvot ja ihanteet. Järki elementtiin kuuluvat opitut asenteet ja käyttäytyminen, moraalinen- ja uskonnollinen käsitys ja motivaatio. Biologiseen elementtiin kuuluvat fysiologiset syklit ja muutokset, lisääntyminen, raskauden ehkäisy, seksuaaliset reaktiot, fyysinen ulkonäkö, kasvu ja kehitys. (Korteniemi-Poikela 2015, 19.)

Seksuaalisuuden jälkeen olemme oppaassamme selittäneet oppaan olennaisen, eli mikä on seksuaalista häirintää ja vinkkejä sen ehkäisemiseksi. Halusimme tuoda esiin oppaassamme nuoren itsemääräämisoikeuden ja sen, että seksuaalinen häirintä ei tarvitse aina olla aggressiivista. Tätä korostaen, sillä monikaan nuori ei tule ajatelleeksi sitä, että seksuaalista häirintää on myös katseet, eleet ja lempeät puheet, jos se jättää toiselle

osapuolelle epämiellyttävän olon. Oppaassa on kerrottu myös, missä seksuaalista häirintää tapahtuu. Seksuaalisesta häirinnästä on kirjoitettu oppaaseen tiiviisti, ajatellen sitä, että se on helppolukuinen ja selkeä.

Kerromme lyhyesti suomalaisesta saunakulttuurista, sillä se kuuluu olennaisesti suomalaiseen kulttuuriin. Sauna voi hämmästyttää yksilöä, ketä ei ole tutustunut suomalaiseen kulttuuriin. Halusimme kertoa saunasta ja siitä miten paljon suomalaiset sitä käyttävät. Alastomuus ei ole kiusallista, kun istutaan saunassa, eikä siinä ole mitään seksuaalisuutta. Oppaassa kerrotaan, miten suomalaiset menevät perheen kesken saunaan sukupuolesta riippumatta siihen asti, kunnes lapset ovat kasvaneet teini-ikään ja yleisissä saunoissa saunat ovat jaoteltu yleensä sukupuolen mukaan.

Sukupuolesta lähdimme kertomaan siitä, että Suomessa vallitsee tasa-arvo. Koimme aiheen tärkeäksi, sillä se ei ole itsestäänselvyys jokaisessa maassa. Suomessa on kiellettyä tulla syrjityksi sukupuolen takia. Yhteneväinen asema näkyy työpaikoilla ja suomalaisessa arjessa. Kotityöt jakaantuvat joka perheessä eri lailla, mutta enää ei tunneta käsitteitä ”naisten- tai miestentöitä”. Halusimme korostaa sitä, että suomalainen yhteiskunta tukee tasa-arvoa esimerkiksi lastenhoidossa. Äitiysvapaan jälkeen myös isä voi jäädä vanhempain vapaalle. Tämä on asia, mikä voi tulla yllätykseksi maahanmuuttajalle, minkä kulttuurissa naiset hoitavat lapset pääasiallisesti yksin.

Kulttuurillisesti Suomi kuuluu individualistiseen (yksilölliseen) kulttuuriin, mikä eroaa paljon kollektiivisesta (yhteisöllisestä) kulttuurista. Näiden kahden välillä on suuri ero, mikä olemme selittäneet oppaassa mahdollisimman selvästi naisten asemaa korostaen. Jokainen suomalainen on vastuussa itsestään, eikä yhteisöltä tarvitse hakea hyväksyntää omille valinnoilleen. Tämän asian valjetessa niille, jotka elävät kollektiivisessä kulttuurissa, ymmärtävät he paljon paremmin suomalaisuutta.

Otsikko ”ei tarkoittaa ei” on kirjoitettu, sillä ajatuksella, että siinä on vinkkejä, miten yksilö voi ehkäistä omalla käytöksellään seksuaalista häirintää. Koimme tärkeäksi kirjoittaa oppaaseen myös sen, mitä seurauksia hyväksikäyttäjälle koituu Suomessa. Siitä syystä kokosimme oppaaseen käytännön tietoja siitä, mitä tekijälle tapahtuu, jos hän on syyllistynyt rikosiin. Kerromme mahdollisten vankeustuomioiden lisäksi, miten rikos heijastuu heidän arkielämäänsä, esimerkiksi työnsaantiin. Kaikki eivät välttämättä ajattele sitä, kuinka paljon rikosrekisteri vaikuttaa ihan tavalliseen arkeen. Kertomalla tarkkoja asioita seurauksista, toivomme herättävämme edes osassa nuorista ajatuksia siitä, miksi rikos, saati seksuaalirikos ei koskaan ole kannattavaa ja kuinka vakavasti se otetaan Suomessa.

Yksi tärkeä asia taas kerran kohderyhmäämme ajatellen, oli kirjoittaa suomalaisesta seksuaalikulttuurista. Opas on kirjoitettu juurikin nuorille, jotka tulevat erilaisesta kulttuurista, joka voi erota paljonkin meidän suomalaisten kulttuurista. Seksuaalikulttuuri selittää, miten Suomessa mielletään seksuaalisuus ja miten se muuttuu ajan myötä. Seksuaalikulttuurin tärkeäksi standardiksi nähdään seksuaalioikeudet, mitkä ovat lueteltuna seksuaalikulttuurin jälkeen.

Suurin osa oppaamme asioista nojautuu lakiteksteihin, ja muihin sopimuksiin. Yhtenä tärkeänä asiana, jonka halusimme ottaa esille, olivat seksuaalioikeudet. Ne ovat osa ihmisoikeuksia. Toisin sanoen, jos seksuaalioikeudet eivät toteudu, eivät toteudu ihmisoikeudetkaan. Ihmisoikeudet ovat määritelty kansainvälisissä sopimuksissa ja ne oikeudet ja vapaudet kuuluvat yhtäläisesti kaikille ihmisille. (Ilmonen ym. 2015, 4). Seksuaalioikeudet antavat kaiken tiedon nuorille siitä, mitkä ovat heidän oikeudet ja vapaudet. Seksuaalisessa kaltoinkohtelussa rikotaan itsemääräämisoikeutta, vaikei toiminta tai loukkaus täyttäisikään rikoksen määritelmää. Seksuaalinen häirintä on hyvin tulkinnanvarainen. (Vilka 2011, 44, 51). Oikeuksien kautta on hyvä pohtia, toteutuvatko ne asianmukaisesti. Tieto seksuaalioikeuksista ovat siis myös merkittävä osa opasta.

Oppaan sisällöstä tuli tiivis tietopankki nuorille seksuaalisesta häirinnästä. Olimme itse tyytyväisiä oppaan sisältöön. Pidämme siitä, että se sisältää kaiken olennaisen tiedon seksuaalisuudesta, sen häirinnästä, sekä ennaltaehkäisystä. Pyrimme kirjoittamaan kaiken tiedon mahdollisimman tiiviiseen pakettiin selkeällä kielellä, jotta nuorten olisi helppo lukea opasta. Oppaan sisältö, ulkonäkö ja laajuus vastasivat siis juuri sitä mihin olimmekin pyrkineet. Ulkonäköllisesti se on koitettu tehdä mielenkiintoiseksi kuvien avulla, mutta jättää mahdollisimman yksinkertaiseksi.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI

5.1 Kehittämistehtävän tuotoksen arviointi

Oppaan ulkonäkö ja sisältö muuttuivat aika ajoin prosessin edetessä. Olemme molemmat tyytyväisiä oppaaseen, siitä millainen siitä loppujen lopuksi tuli. Ulkonäköä olisi voinut muokata vielä enemmän, mutta koimme ettei se kuitenkaan ollut tärkeintä, sillä opas kuitenkin tulisi Papyruksen internetsivuille, heidän hankkeen tyyliseksi. Meillä oli hyvin tiukka aikataulu ja sen myötä olisimme menettäneet arvokasta aikaa, jos olisimme liikaa panostaneet oppaan ulkonäköön. Muokkasimme viimeisen kerran oppaan ulkonäköä kuitenkin viime metreillä toukokuussa, sillä halusimme oppaasta yksinkertaisen tyylikkään näköisen. Hyvin pelkistetty ulkonäkö on vahvuus, sillä se on neutraalin näköinen, eikä ulkonäön perusteella kohdistu vain tietylle ryhmälle.

Tärkeintä meille oli tehdä oppaan sisällöstä juuri kohderyhmällemme sopivaksi, ja tähän koimme päässeemme. Oppaan rakenne on myös sellainen kuin halusimme, tiivis, selkeä ja kaikki tarpeellinen esillä. Alussa ajatuksemme oli nimenomaan luoda opas seksuaalisen häirinnän tekijöille ja uhreille, mutta sisällöstä olisi tullut tällöin sekava. Keskityimme siis ainoastaan seksuaalisen häirinnän ehkäisyyn oppaan sisällössä. Opasta ei ollut helppo tehdä, sillä aihe on vaikea. Tuotti haastetta kirjoittaa opas tavalla, mikä ei loukkaaisi ketään. Tavoitteena on ennaltaehkäistä hämmennystä ja konflikteja, joita voi tulla eteen, kun kaksi erilaista kulttuuria kohtaavat.

Lopuksi toteamme, että opas on juuri tähän projektiin sopiva. Toivomme, että se palvelisi kohderyhmää halutulla tavalla. Haluaisimme myös, että opasta voitaisiin hyödyntää erilaisissa paikoissa ja tilanteissa, missä oppaan teemaa käsitellään. Esittelemme kehittämisideassa minkälaisissa paikoissa ja miten opasta voitaisiin hyödyntää.

5.2 Kehittämisprosessin arviointi

Teimme alusta lähtien selkeät aikataulut, milloin teemme suunnitellut asiat ja milloin tapaamme. Jaoimme töitä keskenämme ja tapasimme säännöllisin väliajoin. Olimme tiiviisti yhteydessä toisiimme opinnäytetyön tiimoilta. Jaoimme erilaisia töitä ja ideoita sähköpostitse. Näistä kummatkin saivat uutta tietoa ja ideoita oppaaseen. Osallistuimme jokaiseen luento- ja ohjaukseen koskien opinnäytetyötä. Ohjauksista saimme palautetta ja kehittämisideoita, mitkä paransivat työtämme ja produktiota, eli opasta.

Oli hyvä, että olimme jo alussa tehneet alustavan aikataulun. Aikataulu, samoin kuin suunnitelmamme, muuttui jatkuvasti. Meillä oli aina sovittuna tietyt asiat, joiden oli tarkoitus olla valmiina tiettyyn aikaan. Sopimalla tarkat deadlinet tehtävillemme, etenimme hyvään tahtiin opinnäytetyössämme. Ilman tarkkoja päivämääriä työmme olisi varmasti edennyt hitaammin. Varsinkin parityössä tämä oli hyvä idea, koska kumpikaan meistä ei halunnut tuottaa pettymystä toiselle, eikä tietenkään myöskään itselleen.

Aikataulun noudattaminen ja yhteistyö sujui koko prosessin ajan. Vaikka joskus jouduimme siirtää tapaamisia pidemmälle aikavälille, saimme tehtyä itsenäisesti töitä. Näin pidimme aikataulusta kiinni ja opinnäytetyö eteni. Käytimme erilaisia menetelmiä, mitkä helpottivat hahmottamaan, mitä asioita tulisi tehdä ja missä ajassa.

Molempien sitoutuneisuus, motivaatio ja kiinnostus työhön teki työstä mukavan. Opinnäytetyötä oli mieleinen tehdä koko prosessin ajan. Arvioimme, että onnistuimme siinä, mitä tavoittelimme. Teimme sen, mitä suunnittelimme ja olemme tyytyväisiä produktion, oppaaseen. Meille tärkeintä on se, että se palvelisi kohderyhmää. Olisimme toivoneet, että olisimme saaneet oppaan visuaalisesti kivamman näköisesti esimerkiksi kuvilla. Aikataulu ei kuitenkaan riittänyt, eikä meillä kummallaan ollut osaamista siihen. Panostimme kuitenkin toden teolla sisältöön, mikä olikin meille molemmille oppaan tärkein asia. Oikeanlaiset faktat ja mielenkiintoiset asiat olivat huomattavasti tärkeimpiä kuin hienot kuvat. Tässäkin kohtaa koimme oman ammatti-identiteettimme vahvaksi, sillä pääpiste pysyi asiatekstin kirjoittamisessa, eikä sen ulkonäön hiomisessa.

5.3 Ammatillinen kasvu ja kehitys

Olemme jo kolmen ammattikorkeakouluvuoden aikana tehneet lukuisia pari- ryhmä- ja yksilötöitä. Kaikista aikaisemmista kursseista, projekteista ja raporteista on ollut apua opinnäytetyön työstämiseen. Opinnäytetyö on tosiaan ollut viimeinen iso projekti, jossa on saanut näyttää kaiken aikaisemmin oppimansa. Opinnäytetyömme on tehty parityönä, mutta olemme tehneet runsaasti työtä myös itsenäisesti. Koska kyseessä oli näin iso, ja pitkään kestävä prosessi, olemme saaneet tosissamme miettiä aikatauluttamista, suunnittelua ja työnjakoa, jotta onnistuisimme tässä. Parityö on kasvattanut molempia ihmisinä ja opiskelijoina. Olemme melko erilaisia ihmisiä, joilla on erilaiset näkemykset ja kiinnostuksen kohteet, joten molemmat meistä on saanut toden teolla sekä perustella omia kantojaan, luopua omista ideoistaan ja muutenkin tehdä kompromisseja useiden asioiden suhteen.

Yksilötyömme liittyi paljolti kirjallisuuteen tutustumiseen. Etsimme tietoa, luimme, ideoimme, ja jaoimme ne sitten joko kasvotusten, WhatsAppin tai OneDriven kautta toisillemme. Yksilötyö on kehittänyt taitojamme liittyen tiedon etsintään, ideointiin ja viestintään.

Parityö on yhteistyötä, mikä edellyttää hyvää kommunikaatiota, avoimuutta ja varsinkin sitoutuneisuutta. Ilman sitoutuneisuutta, ei työstä olisi tullut mitään. Parityöskentely on ollut kummankin mielestä mieluista, sillä olemme pystyneet jakamaan toisillemme työn taakat ja ilot. Kommunikoinnissa on ollut hyvin tärkeää, että kummatkin ottivat kantaa asioihin, mutta samalla kuunteli toisen ideoita ja mielipiteitä. Parityöskentely on vaatinut kompromisseja. Jokainen kompromissi on kuitenkin jättänyt kummatkin tyytyväisiksi. Ja oimme tietoa toisillemme koko prosessin ajan. Vaikka jaoimmekin aiheita, kummatkin lukivat ja kirjoitti jokaisesta aiheesta jotakin. Kun toinen meistä löysi aiheeseen sopivan aineiston, jaettiin se parille.

Olimme tärkeitä siitä, että pidämme aikatauluistamme kiinni, koska sillä oli merkitystä parityöskentelyn sujuvuuteen. Projektimainen työskentely opettaa hyödyllisiä taitoja tulevaisuudelle. Työskentelemme tulevaisuudessa erilaisten työyhteisöjen kanssa. Työyhteisössä työskentely vaatii hyviä vuorovaikutustaitoja. Jokaisessa työssä on omat tavoitteet ja niiden tavoittaminen vaatii sitoutumista. Projektimaisessa työskentelyssä aikatauluttaminen on tärkeää. Kun jokainen sitoutuu aikatauluihin, työ ja tavoitteet saavutetaan ajoissa.

Olemme oppineet paljon opinnäytetyön aiheesta, seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta häirinnästä. Aiheena seksuaalisuus on tärkeä, sillä se koskee jokaista yksilöä. Nuorisotyössä seksuaalisuuteen liittyvästä tiedosta on suuri hyöty. Opinnäytetyö on lisännyt meidän tietämystä ja vahvistanut meidän ammatillista osaamista siihen liittyen. Sosionomina meidän tulee voida osata neuvoa ja keskustella erilaisista aiheista. Olemme oppineet opinnäytetyön ansiosta myös erilaisista seksuaalikulttuureista ja kulttuureista yleisesti. Erilaisten kulttuurien erottaminen ja tietäminen on sosionomina työskenteleville tärkeää. Tulevaisuudessa kohtaamme monenlaisista kulttuureista tulevia henkilöitä. Kohtaaminen heidän kanssaan helpottuu ja on arvostavampaa, jos tiedämme heidän kulttuureistaan olennaisia asioita.

Olemme molemmat suuntautuneet ammattiopinnoissamme nuorten kanssa tehtävään työhön. Opinnäytetyötä on ollut kiinnostava ja opettavaista tehdä senkin takia, että olemme saaneet perehtyä nuorisoon, heidän seksuaalioikeuksiin, kehitykseen ja tahoi-

hin, mitkä tukevat heitä seksuaalirikoksiin liittyvissä asioissa. Tulevaisuuden ammattisammamme erilaisten tahojen tuntemus on erittäin kallisarvoista, sillä palveluohjaus ja neuvonta on iso osa sosionomin työtä. Sosionomin yhtenä kompetenssina ovat asiakastyön osaaminen ja palvelujärjestelmän osaaminen. Opinnäytetyön myötä olemme kehittyneet näissä.

Ylipäänsä tiedon etsimisen taito on kehittynyt ennestään. Tämäkin on todella tärkeää monessa työssä, jossa joudumme ohjaamaan nuoria eteenpäin muihin palveluihin, ja löytämään heille juuri oikean tahon, joka osaa auttaa. Tässä ammatissa, kuten monessa muussakin, on tärkeää opastaa asiakkaita eteenpäin, eikä jättää heitä yksin. Eli vaikka ongelma, jonka takia asiakkaat meidän luo tulevat, ei kuuluisikaan meidän työnkuvaan, täytyy meidän auttaa heitä löytämään oikea henkilö heidän ongelmiin. Tätä kautta opittu tiedon etsintä, sekä palveluverkoston tuntemus on siis todella hyödyllistä.

Olemme kehittyneet opinnäytetyö prosessissa myös palautteen ja arvioiden annossa. Opinnäytetyön prosessin aikana saimme vertaisarvioijat ja toimimme itse vertaisarvioijina. Pääsimme lukemaan muiden opinnäytetöitä ja antamaan palautetta ja kehittämisideoita. Jokainen opinnäytetyö on erilainen tekijästä riippuen. On ollut opettavaista nähdä muiden työskentelyä ja opinnäytetöitä. Opettavaista on ollut myös meille kohdistuneet palautteet ja arvioinnit. Niitä kuunneltuamme pystyimme tekemään opinnäytetyöstämme vieläkin paremman. Aiheen oltua kiinnostava, tulee kirjoiteltua joskus ohi aiheen. Palautteiden jälkeen palasimme hyvin nopeasti pohtimaan mikä on opinnäytetyön tavoitteena.

Opinnäytetyö on opettanut meille kehittämistyön prosessin ja ylipäänsä, miten kehittämistyötä voidaan tehdä ja toteuttaa. Emme olleet aikaisemmin tehneet vastaavaa. Meille uuden tekeminen oli opettavainen kokemus. Toimeksiantajaan tutustuminen toi meille uutta ja kiinnostavaa tietoa. Erilaiset hankkeet ovat tulleet opintojen myötä meille tutuiksi. Papyrus-hankkeesta olimme kuulleet, mutta opinnäytetyön kautta opimme enemmän hankkeesta ja sen toiminnasta.

5.4 Jatkotutkimus- ja kehittämisideat, tulosten julkistaminen

Seksuaalisen häirinnän ehkäisemiseksi tehdyn oppaan ”tunne rajasi” kehittämisideoita ovat tehdä oppaasta konkreettinen ja lähteä tekemään uusia oppaita tai valmennuspaketteja hyväksikäytöstä papyrus hankkeelle.

Papyrus hankkeella on kuusi työpankkia ja jokainen työpankki käsittelee erilaisia asioita. Työpankkiin kuuluvat kaiken kaikkiaan 1. raportti hyvistä työkäytännöistä nuorten 13–30-vuotiaiden maahanmuuttajien kanssa tehtävässä työstä 2. oppimis-/valmennuspaketit (siihen kuuluvat kaiken kaikkiaan teemat: monikulttuurinen ymmärrys ja työ monikulttuurisessa ympäristössä, maahanmuuttajaperheiden inkluusio, maahanmuuttajanuorten sosioekonominen tukeminen, psykososiaalinen tuki nuorille maahanmuuttajille ja viimeisenä hyväksikäytön ennaltaehkäisy) 3. avoin ja monikielinen oppimisalusta valmennuspaketteihin 4. artikkelit maahanmuuttajanuorten kanssa tehtävästä käytännön työstä 5. tieteelliset artikkelit maahanmuuttajanuorten kanssa tehtävästä työstä. 6. hyvien käytäntöjen tietopankki.

Meidän oppaamme on luotu oppimis-/valmennuspakettiin, hyväksikäytön ennaltaehkäisyyn. Me rajasimme oppaan sisältöä seksuaaliseen häirintään ja toivomme sen kautta ennaltaehkäisevän seksuaalista hyväksikäyttöä maahanmuuttaja nuorten piirissä. Hyväksikäyttö käsitteenä on laaja, jatko ideana olisikin kirjoittaa tietoa muusta hyväksikäytöstä, esimerkiksi hyväksikäyttö työmarkkinoilla. Hyväksikäyttö työmarkkinoilla olisi oiva aihe, sillä maahanmuuttajataustaiset ovat suuremmassa riskissä joutua hyväksikäytyksi. Kaikenlainen ihmisen hyväksikäyttö rikkoo ihmisoikeuksia, minkä takia aihe on hyvin tärkeä.

Palautamme opinnäytetyön sekä oppaan syyskuussa, jonka jälkeen se tarkistetaan. Esittelemme tuotoksemme syksyn 2018 aikana koulussa, Turun ammattikorkeakoulussa työelämän edustajille, sekä muille alan opiskelijoille.

Kehittämisideana olisi myös käyttää opastamme maahanmuuttajanuorten kanssa tehtävässä työssä, esimerkiksi yksilökeskusteluissa tai ryhmässä. Oppaamme voisi toimia opetus- ja valistusmateriaalina. Oppaan aiheesta voisi kehittää toiminnallinen tuokio, missä voitaisiin hyödyntää opasta. Lisäksi oppaan voisi myös kääntää englanniksi tai muuksi kieleksi, että se palvelisi kohderyhmää vieläkin enemmän. Moni kohderyhmästä opettelee vasta suomen kieltä, joten käännetty versio voisi olla hyödyllinen.

LÄHTEET

- Apter, D.; Väisälä, L.; Kaimola, K. & Ansamaa, O. 2006. Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim.
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2010. Puhutaan seksuaalisuudesta: Ammatillisia kohtaantumisia sosiaali- ja hoitotyössä. Helsinki: Kirjapaja.
- Björklund, K. 2015. Unaccompanied refugee minors in Finland: Challenges and good practices in a Nordic context. Turku: Institute of Migration.
- Brusila, P.; Hyvärinen, S.; Kallio, M.; Porras, K. & Sandberg, T. 2009. Eikö se kuulu kenelle-kään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.
- Elfgrén, T.; Juntunen, R. & Norppa, K. 2002. Nuorten lakikirja: Rikoksesta rangaistukseen. Helsinki: Talentum: Lakimiesliiton kustannus.
- Fagerlund, M.; Peltola, M.; Kääriäinen, J.; Ellonen, N. & Sariola, H. 2014. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Tampere: Suomen Yliopistopaino – Juvenes Print
- Forss, M. 2014. Fobban sosiaalisen median selviytymisopas. Helsinki: Crime Time.
- Företagande.se 2016. Vad innebär benchmarking? Viitattu 13.9.2018 <https://www.foretagande.se/affarsutveckling/vad-innebar-benchmarking/>
- HE 149/2013: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä, rikosrekisterilain muuttamisesta sekä rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Kjällman, P. (toim.) 2011. Rikoksen uhrin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Korteniemi-Poikela, E. & Konttinen, H. 2015. Seksuaalisuuden portaat. Helsinki: Opetushallitus.
- Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997. Annettu 11.7.1997. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970689#L2P1>
- Lehtonen, J.; Nissinen, J. & Socada, M. 1997. Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Lightle, J. & Doucet, E. H. 1992. Sexual Harassment in the Workplace. A Guide to Prevention. Course Technology Crisp.
- Nurmi, T. 2000. Seksuaaliterveys ja terveyshoitaja. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2000:13. Helsinki.
- Ojala, T. 2014. Seksuaalirikokset. Helsinki: Edita.
- Oulun yliopisto 2018. Mitä benchmarking-arviointi tarkoittaa? Viitattu 13.9.2018 <http://www oulu.fi/w5w/benchmarking/index.html>
- RAINN (Rape, Abuse & Incest National Network) 2018. Sexual Assault. Viitattu 5.2.2018 <https://www.rainn.org/articles/sexual-assault>
- Raiskauskriisikeskus Tukinainen 2016. Seksuaalirikoksia. Viitattu 7.5.2018 www.tukinainen.fi > Materiaalipankki > Lähisuhdeväkivalta -projekti > Seksuaalirikoksia.

Rikoslaki 39/1889. Annettu 19.12.1889. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Riku 2014. Ohjeet raiskauksen uhrille. Viitattu 7.5.2018 www.riku.fi > Oppaat ja ohjeet > Ohjeet raiskauksen uhrille.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Salonen, K.; Eloranta, S.; Hautala, T. & Kinon, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Santalahti, T.; Lehtonen, M. 2016. Seksuaaliterapia. Jyväskylä. PS-kustannus.

Seta 2016. Seksuaalinen suuntautuminen. Viitattu 12.2.18 Saatavilla <https://seta.fi/seksuaalinen-suuntautuminen/>

Soste 2018. Arviointityökaluja. Viitattu 10.5.2018 www.soste.fi > Soste > Medialle > Kehittäminen ja arviointi järjestöissä > Arviointityökaluja.

Suomen mielenterveysseura 2018. Myönteisen vuorovaikutuksen tukeminen. Viitattu 11.2.2018 www.mielenterveysseura.fi > Kehittämistoiminta > Mielenterveysosaaminen > Nuoren mielen ensiapu > Myönteisen vuorovaikutuksen tukeminen.

Terveystieteiden laitos 1326/2010. Annettu Helsingissä 30.12.2010. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101326>

THL 2014. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-2013. Kouluterveyskyselyjen tulokset. Raportti 25/2014. Tampere: Suomen Yliopistopaino – Juvenes Print

THL 2017a. Kouluterveyskysely 2017. https://www.thl.fi/documents/10531/2851931/KTK17_ylakoulu_FIN_luonnos8_final.pdf/17e1635f-e074-4fa1-a4c3-85b5e42245b1

THL 2017b. Sukupuolen moninaisuus. Viitattu 20.2.2018 www.thl.fi > Aiheet > Sukupuolten tasa-arvo > Sukupuoli > Sukupuolen moninaisuus.

THL 2017c. Ulkomaista syntyperää olevien nuorten hyvinvointi Kouluterveyskyselyssä vuonna 2017. Viitattu 11.2.2018 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135234/URN_ISBN_978-952-302-910-1.pdf?sequence=1

THL 2018a. Kouluterveyskysely. Viitattu 11.2.2018 www.thl.fi > Tutkimus- ja asiantuntijatyö > Väestötutkimukset > Kouluterveyskysely.

THL 2018b. Seksuaalikasvatus. Viitattu 12.2.2018 www.thl.fi > Aiheet > Lapset, nuoret ja perheet > Työn tueksi > Seksuaalikasvatus.

THL 2018c. Syrjintä ja häirintä Suomessa. Viitattu 25.1.2018 www.thl.fi > Aiheet > Sukupuolten tasa-arvo > Sukupuoli > Syrjintä > Syrjintä ja häirintä Suomessa.

Tiimiakatemia 2015. Fasilitointi luo uutta. Viitattu 2.5.2018 Saatavilla <http://esseepankki.tiimiakatemia.fi/fasilitointi-luo-uutta-3/>

Turun ammattikorkeakoulu 2018a. Papyrus – nuorten maahanmuuttajien kanssa työtä tekevien osaamisen kehittäminen. Viitattu 15.4.2018 www.turkuamk.fi > Tutkimus, kehitys ja innovaatiot > Projektit > Papyrus – nuorten maahanmuuttajien kanssa työtä tekevien osaamisen kehittäminen.

Wernesjö, U. 2014. Conditional belonging. Listening to unaccompanied young refugees' voices. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. Viitattu 7.5.2018 <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:689776/FULLTEXT01.pdf>

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkka, H. 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Väestöliitto 2006. Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma. Viitattu 19.2.2018 <https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1ef61979e8bceef965286b2d1efd9dd7/1519051608/application/pdf/263806/Sekstervpolohjelma.pdf>

Väestöliitto 2011. Seksuaalioikeudet. Viitattu 12.2.2018 www.vaestoliitto.fi > Nuoret > Seksi > Seksuaalioikeudet. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/52069cd71c86b73e2368454a4e0d686c/1525786039/application/pdf/938739/Mun%20el%C3%A4m%C3%A4,%20mun%20valinta-%20nuorten%20seksuaalioikeudet%20ja%20kehitys.pdf>

Väestöliitto 2015. Seksuaalioikeudet. Viitattu 25.4.2018 http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/5048510/va%CC%88esto%CC%88liitto_seksuaalioikeudet_web.pdf

Väestöliitto 2018. Seksuaalinen väkivalta. Viitattu 12.2.2018 www.vaestoliitto.fi > Parit ja sinkut > Tietoa parisuhteesta > Parisuhdeväkivalta > Seksuaalinen väkivalta.

Yle 2017a. "Seksuaalinen häirintä voi olla vahinko" – Näin ajattelee yli puolet suomalaisista. Viitattu 14.2.2018 <https://yle.fi/uutiset/3-9932150>

Yle 2017b. Oxhamnselever: Vi måste tala om sexuella trakasserier och inte tysta ner. Viitattu 18.2.2017 <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/11/29/oxhamnselever-vi-maste-tala-om-sexuella-trakasserier-och-inte-tysta-ner>

TUNNE RAJASI

**Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseen
maahanmuuttajanuorille**

SISÄLTÖ

LUKIJALLE.....	3
MITÄ SEKSUAALISUUS ON	4
MITÄ SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ ON SUOMESSA.....	5
SAUNAKULTTUURI SUOMESSA.....	6
SUOMI ON TASA-ARVOINEN MAA.....	7
EI TARKOITTA A EI.....	9
SEURAUKSET HYVÄSIKÄYTTÄJÄLLE	10
SEKSUAALIKULTTUURI SUOMESSA.....	11
SEKSUAALIOIKEUDET.....	12

LUKIJALLE

Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. (Suomen perustuslaki 733/1999)

Oppaan tarkoituksena on selventää, mitä on suomalainen seksuaalikulttuuri, sen säännöt ja kertoa

maahanmuuttajataustaisille, miten tasa-arvo näkyy suomalaisessa kulttuurissa.

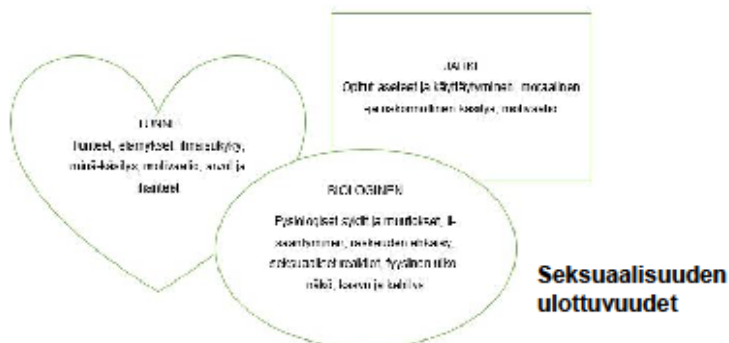
Oppaassa käydään mm. läpi mitä on seksuaalisuus, seksuaalinen häirintä ja mitä seuraa yksilölle, joka rikkoo toisen fyysistä koskemattomuutta. Suomessa on laadittu lakeja, mitkä suojaavat jokaisen koskemattomuutta ja turvaavat Suomessa asuvia yksilöitä.

Opas on tehty maahanmuuttajanuorille ja sitä voidaan käyttää ryhmäkodeissa, kouluissa ja paikoissa, missä se tavoittaa nuoret. Oppaan tavoitteena on ehkäistä mahdollisia hämmennyksiä ja konflikteja jakamalla tietoa suomalaisesta kulttuurista. Missä menee seksuaalisen häirinnän raja Suomessa? Toivottavasti opas selventää sen sinulle.

MITÄ SEKSUAALISUUS ON

Seksuaalisuus on sitä, miten sinä henkilökohtaisilla kyvyillä ja tavalla koet kiintymystä ja mielihyvää toisen kanssa. Seksuaalisuus on sekä pysyvää että muuttuvaa. Tiedon ja ymmärryksen lisääntyessä seksuaalisuus muuttuu ja muuttaa myös sinun omaa minäkuvaasi, miten siis sinä näet ja koet itsesi. Seksuaalisuuteen kuuluu kolme tärkeää elementtiä: **tunne, järki ja biologia.**

Ihmisen seksuaalisuus ei ole koskaan valmis, vaan se muuttuu ja kehittyy elämänkulun mukaan. Jokainen kokee seksuaalisuuden omalla tavallaan, kukaan muu ei voi määrittellä sitä. Seksuaalisuus ei ole riippuvainen seksistä, eikä kuulu vain tietyille ikäryhmille.

Seksuaalisuus on sinun henkilökohtainen asia ja vain sinä voit määrittellä seksuaalisuuttasi. "Seksuaalisuus on sitä, millaisia me olemme ja seksi sitä, mitä teemme" (Honkanen, 2017,22).

Identiteetti - se kuka sinä olet – voidaan jakaa sosiaaliseen ja henkilökohtaiseen ulottuvuuteen. Sosiaalinen identiteetti koostuu sinun ryhmistä, esim. perheesi, ammattisi tai kansalaisuutesi perusteella. Henkilökohtainen identiteetti on sinun ainutkertaisuuden tunnistamista ja miten sinä tulet nähdäksesi yksilönä, eikä jonkun ryhmän jäsenenä. Sosiaaliseen identiteettiin voidaan sisällyttää seksuaalinen suuntautuminen. Seksuaalinen suuntautuminen sinun ominaisuus, keneen sinä tunnet emotionaalista ja eroottista vetovoimaa. Se määrittellään tunteiden ja sinun oman sukupuolen pohjalta. Tämän takia seksuaalisen suuntautumisen määrittelyä ei voida nähdä yksiselitteisenä asiana. Seksuaalisen suuntautumisen tunnistaminen itsessään voi tapahtua eri-ikäisinä. Joskus sitä tietää jo pienestä oman seksuaalisen suuntautumisensa ja joskus vasta myöhemmin. Itsensä hyväksyminen on tärkeää omalle henkiseen hyvinvoinnille.

MITÄ SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ ON SUOMESSA

Seksiin tarvitaan aina molempien osapuolten suostumus. Jokaisella on oikeus seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen, eli jokainen saa itse päättää harrastaako seksiä, kenen kanssa sitä harrastaa ja milloin ja missä. Ketään ei voi pakottaa siihen.

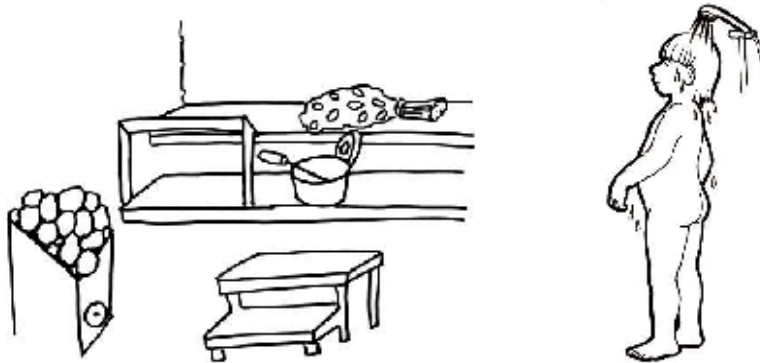
Seksuaalinen häirintä tarkoittaa asiatonta koskettelua, seksistä vihjailua tai toisen ihmisen intiimialueihin kohdistuvaa mielenkiinnon ilmaisua. Se voi loukata toisen seksuaalista identiteettiä tai seksuaalivähemmistön identiteettiä. Seksuaaliselle häirinnälle on olemassa muita rinnakkain käytettäviä ilmaisuja, kuten seksuaalinen ahdistelu, ei-toivottu seksuaalinen käyttäytyminen, seksuaalinen kaltoinkohtelu ja seksuaalinen hyväksikäyttö.

Seksuaalinen kaltoinkohtelu ei aina ole aggressiivista, eikä se välttämättä jätä fyysisiä jälkiä kehoon. Se voi olla pelkkää sanallista ja jopa lempeää, mutta jos se aiheuttaa vastaanottajassa pahaa mieltä tai epämiellyttävää tunnetta, niin se ei ole hyväksyttävää.

Seksuaalista häirintää ilmenee joka paikassa. Perheiden kotona, kouluissa, työpaikoilla, harrastuksissa ja jopa julkisilla paikoilla. Eli siis missä vaan.

SAUNAKULTTUURI SUOMESSA

Sauna on keskeinen osa suomalaista kulttuuria. Saunominen saattaa hämmentää ja vierastuttaa kyseiseen kulttuuriin tutustumattomia henkilöitä. Voisi väittää, ettei Suomesta löydy kovinkaan monta yksilöä, joka ei saunoisi. Suomessa ei ole vuodenaikaa, jolloin ei voisi lämmittää saunaa ja nauttia sen lämmöstä. Joulusauna on monelle suomalaiselle perinne, jolloin kylmänä talvipyhänä koko perhe saunoo joko yhdessä tai erikseen. Kuumana kesäpäivänäkin hyvin moni suomalainen haluaa lämmittää saunan ja hypätä mereen tai järveen uimaan. Saunoessa suomalaiselle on luontevaa istua vieraidenkin ihmisten kanssa alasti.

Monissa perheissä käydään yhdessä saunassa sukupuoleen katsomatta siihen asti, kunnes lapset kasvavat teini-ikään. Uimahalleissa ja kylpylöissä saunominen tapahtuu yleensä niin, että naisilla ja miehillä on omat saunat, mutta joistakin paikoista voi löytyä yhteissauna. Suomalaisille saunassa tapahtuva alastomuus ei liity ollenkaan seksuaalisuuteen. Saunominen on kuulunut suomalaiseen kulttuuriin jo pitkään, joten alastomuus saunassa ei tuota suomalaisille minkäänlaista hämmennystä, eikä tällöin muiden alastomuuteen kiinnitetä huomiota. Vieraan kulttuurin omaaville henkilöille ajatus kuumasta huoneesta, missä ollaan alasti voi olla hyvinkin ihmetystä herättävä asia.

SUOMI ON TASA-ARVOINEN MAA

Suomessa vallitsee tasa-arvo, mikä tarkoittaa, että kaikilla on samat oikeudet sukupuoleen katsomatta. Poliittisesti tasa-arvo näkyy siten, että naisilla ja miehillä on yhteneväinen asema. Suomessa sukupuoleen kohdistuva syrjintä on laissa kiellettyä. Työpaikoilla nainen voi olla korkeassa asemassa ja johtaa yrityksiä. Suomessa naisten asema on vahvempi kuin monessa muussa maassa.

Suomalaisen arkeen kuuluu työnteko sukupuoleen katsomatta. Naiset tienaa saman verran, mitä miehet ja tekevät yhtä pitkiä päiviä. Kotityöt jakaantuvat eri talouksissa eri lailla. Kotitöissä ei varsinaisesti ole naisten ja miesten töitä erikseen. Kaikki siivoavat ja pyykkäävät. Helposti vanhat käsitykset naisten ja miesten töistä ilmenevät vieläkin suomalaisten puheissa. Nykypäivänä harvoin kuitenkaan mitkään kotityöt jakautuvat sukupuolen mukaan.

Lastenhoito kuuluu molemmille vanhemmille. Suomessa raskaana oleva nainen jää äitiysvapaalle 30-50 arkipäivää ennen laskettua aikaa. Tällä turvataan vauvan turvallisuus loppuraskauden. Äitiysvapaan jälkeen on mahdollista jäädä vanhempainvapaalle.

Vanhempainvapaa toimii samanlailla, mitä äitiysvapaa, mutta vanhemmilla on tällöin valinnanvapaus päättää kumpi vanhemmista jää lapsen kanssa kotiin. Suomessa on myös isyysvapaa, jolloin isä voi jäädä kotiin 54 arkipäivää eli noin 9 viikkoa.

On siis syytä korostaa, että suomalaisessa perheessä molemmilla vanhemmilla on perheen hoidosta yhtä suuri vastuu ja että yhteiskunta tukee myös miesten vastuuta perheen hoitamisessa.

Suomessa vallitsee vahvasti individualistinen (yksilöllinen) kulttuuri, mikä tarkoittaa, että yksilöiden valinnat ja maailmankatsomus ovat minäkeskeisiä, mikä taas tarkoittaa, että yksilöllä on vastuu itsestään. Suomessa täysi-ikäisellä on täysi oikeus omiin valintoihin ja suomalaisen yhteiskunnan perusolettamuksena on, että yksilöt ovat vastuussa itsestään ja ydinperheestään. Individualistisessa kulttuurissa kuten Suomessa ei keneltäkään lähtökohtaisesti edellytetä sitä, että pitäisi kantaa vastuuta muista kuin itsestään. Suomalaiset eivät hae perheen hyväksyntää puolison löytämisessä tai ammatin

valinnassa. Jos perheenjäsenistä joku tulee huonommin toimeen niin Suomessa ajatellaan, että yhteiskunnalla on velvollisuus auttaa. Yhteiskunta pystyy auttamaan suomen kansalaisia palveluillaan, sillä kansalaiset maksavat veroja.

Suomalaisten individualistinen kulttuuri eroaa paljon yhteisökeskeisestä, kollektiivisesta kulttuurista, jossa yksilö kuuluu ryhmään. Kollektiivisessa kulttuurissa edustetaan koko ryhmää, ydinperhettä ja yksilön valinnoilla on merkitystä koko ryhmälle. Ryhmässä koetaan velvollisuutena auttaa, jos joku tulee huonommin toimeen.

Suomessa nainen saa päättää asioistaan aivan itse, eikä perheen lupaa tarvitse päätöksen tekoihin. Myös naisten pukeutuminen on vapaampaa, kuin monessa muussa maassa. Suomessa nainen voi laittaa ja kulkea paljastavammassakin vaatteissa. Moni kokee loukkaavana, jos pukeutumista arvostellaan tai jos pukeutumisesta tulee ylimääräistä huomiota. Suomessa nähdään seksuaalisena härintänä perään viheltäminen ja viettelevät hymyt. Seksuaalisena ahdisteluna nähdään se, jos huomion torjumisen jälkeen yksilö jatkaa huomioimista, esimerkiksi elein tai puhein. On siis tärkeätä, varsinkin miehenä osata tietää lopettaa, kun nainen ei ole kiinnostunut.

EI TARKOITTA EI

Kunnioita toisen päätöstä

Jos sinulle sanotaan ei, kunnioita toisen päätöstä, älä painosta ketään seksiin. Kaikilla on oikeus myös kieltäytyä kesken kaiken. Vaikka henkilö olisikin ensin kiinnostunut seurastasi, on hänellä milloin vain oikeus kieltäytyä.

Kunnioita toisen rajoja

Toiselle koskettelu tai seksi voi olla liikaa, toiselle pelkkä seksuaalinen kommentti voi olla liikaa. Ihmiset ovat erilaisia, kunnioita jokaisen omia rajoja.

Sanallinen häirintä on myös seksuaalista häirintää

Jos toinen ei halua puhua sinulle tai ei vastaa flirttailuusi, lopeta. Sanallinen häirintä on myös kiellettyä käytöstä.

Älä hyväksikäytä sekavassa olotilassa olevaa henkilöä

Älä käytä hyväksi ihmistä joka on alkoholin, huumeiden, tai jonkin muun takia sekavassa tilassa. Ihminen ei siinä tilassa välttämättä ymmärrä, tai ei pysty sanomaan ei, vaikka hän haluaisi sanoa niin.

Kuuntele myös muita ympärillä olevia

Jos ystäväsi, järjestyksenvälvoja, tuntematon, kuka vain sivustakatsoja sanoo sinun menneen liian pitkälle, ja pyytää lopettamaan toisen ihmisen ahdistelun, lopeta. Kuuntele neuvoja.

Give respect Get respect

SEURAUKSET HYVÄSIKÄYTTÄJÄLLE

Jos ihminen loukkaa toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, eli ahdistelee toista esimerkiksi koskettelemalla tavalla jota toinen ei halua, on hänet tuomittava joko sakkoon, tai jopa kuuden kuukauden vankeuteen. Seksuaalirikoksista ihminen voidaan tuomita jopa kymmenen vuoden vankeuteen. Esimerkiksi raiskauksesta henkilö tuomitaan aina vankeuteen, yhdestä kuuteen vuoteen. Törkeästä raiskauksesta ihminen tuomitaan kahdesta kymmeneen vuoteen. Toista ihmistä ei saa pakottaa seksiin, tästä tekijä voidaan tuomita sakkoon tai jopa kolmen vuoden vankeuteen. (Rikoslaki 1889/39.) Rikoksiin syyllistyneille tulee merkintä rikosrekisteriin. Rikoksen vakavuudesta riippuen merkintä näkyy kahdesta vuodesta henkilön kuolemaan asti. Merkintä rikosrekisterissä hankaloittaa ihmisen elämää esimerkiksi töiden saannissa.

Suomen laki määrää kaikki alla olevat seksuaalisuutta ja itsemääräämisoikeutta loukkaavat teot rangaistaviksi rikoksiksi:

- Raiskaus
- Törkeä raiskaus
- Pakottaminen seksuaaliseen tekoon
- Seksuaalinen hyväksikäyttö
- Seksuaalinen ahdistelu
- Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö
- Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö
- Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö
- Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta
- Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin
- Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen
- Paritus
- Törkeä paritus

(Rikoslaki 1889/39).

SEKSUAALIKULTTUURI SUOMESSA

Suomalainen seksuaalikulttuuri on muuttunut viimeisen sadan vuoden aikana paljon. Seksuaalikulttuuri muodostuu ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta, jonka seurauksena ovat muodostuneet seksuaalisuutta koskevat tavat, uskomukset ja arvot.

Seksuaalikulttuuri näkyy ihmisten käsityksistä siitä, mitä pidetään sopivana tai epäsopivana. Seksuaalikulttuuri siis asettaa ihanteet ja rajat sille, miten seksuaalisuutta voidaan ilmaista ja toteuttaa. Se myös siirtää sukupolvelta toiselle arvoja, tapoja ja tietoa.

Seksuaalikulttuuri maailmalla vaihtelee hurjasti. Suomalaiset ovat aina kokeneet seksuaalista vetoa, mutta sen ilmaiseminen oli paljon rajatumpaa ennen.

Seksuaalisista aiheista ei juurikaan keskusteltu, ja normit koskien parisuhteita olivat vahvat, varsinkin pienemmissä kylissä. Naisten ei nähty soveliaana myöntää tai ilmaista julkisesti, että kaipaivat seksuaalista nautintoa, vaan heidän piti käyttäytyä hyvin siveellisesti. Avioliiton merkitys oli suurempi, kuin tänä päivänä. Suomalaisille on nykyisin tavanomaista harrastaa seksiä ennen avioliittoa.

Seksuaalisuuden aiheista käydyt julkiset keskustelut ovat vaikuttaneet siihen, miksi seksuaalikulttuurimme uudistuu ajan myötä. Kun löydämme seksuaalisuuden aiheesta uutta tietoa, ihmiset arvioivat uudella tavalla suhdettaan erilaisiin asioihin ja tällöin saattavat uudistaa omaa seksuaalielämänsä. Julkista keskustelua herättävät aiheet tutustuttavat ihmiset uusiin asioihin ja tällöin myös muokkaavat heistä sallivampia. Julkiset keskustelut seksuaalisuudesta ovat asettaneet rajat hyväksyttävälle seksuaalisuudelle ja samoin sille, mikä on paheksuttavaa ja rangaistavaa. Länsimaissa on muotoutunut tärkeäksi seksuaalisuuden standardiksi ihmisen seksuaalinen itsemääräämisoikeus.

SEKSUAALIOIKEUDET

Nuorten seksuaalioikeudet kuuluvat jokaiselle nuorelle. Ketään ei voi viedä toiselta näitä oikeuksia. Nuorten seksuaalioikeuksiin kuuluvat seuraavat:

Oikeus elämään ja oman mielipiteen ilmaisuun, kuin myös oikeus olla oma itsensä, saada tehdä itsenäisiä päätöksiä. Sinulla on oikeus nauttia kehostasi ja seksuaalisuudestasi. Mitkään aatteelliset, uskonnolliset tekstit, uskomukset tai perinteet eivät saa rajoittaa tai loukata sinun kehoasi tai seksuaalisuuttasi. Ketään ei saa kiusata, loukata tai syrjiä nuorta sukupuolen, kehittyneisyyden, kehittymättömyyden tai seksuaalisten erityispiirteiden vuoksi. Sinun kuuluu saada olla oma itsesi. Sinua eikä ketään muuta saa häiritä seksuaalisesti.

Oikeus nauttia seksuaalisuudesta ja olla turvassa, saada valita avioliiton ja naimattomana pysymisen välillä, sekä oikeus perhesuunnitteluun. Sinulla on oikeus seksuaalisen suuntautumisen mukaiseen tyydyttävään seksuaalisuuteen ja sukupuolielämään, kunhan et alista, etkä vahingoita, sillä ketään toista. Saat itse valita, haluatko seksiä ja haluatko jakaa ne kokemukset jonkun kanssa. Saat ilmaista omaa seksuaalista halukkuuttasi, mutta sinulla on myös oikeus perääntyä ja kieltäytyä missä tahansa kohtaa. Naispuolisilla on oikeus ajoissa ja oikein tehtyyn aborttiin, raskauden keskeytykseen ja oikeus myös jatkaa raskautta ja saada silloin kaikki tarpeellinen tuki.

Oikeus tietoon ehkäisyvälineistä, sukupuolitaudeista ja omista oikeuksista. Aikuisilla on velvollisuus kertoa nuorille seksiin liittyvistä riskeistä ja menetelmistä, millä voidaan näitä välttää.

Oikeus suojella itseäsi ja tulla suojelluksi suunnittelemattomilta raskauksilta, sukupuolitaudeilta ja HIV:ltä, sekä seksuaaliselta hyväksikäytöltä.

Oikeus seksuaaliterveydenhuoltoon jonka kuuluu olla korkeatasoinen, luottamuksellista, johon jokaisella nuorella on varaa ja jota annetaan molemminpuolisella kunnioituksella. Seksuaaliterveydenhuollon palvelujen pitää olla laadukkaita ja alueellisesti tasa-arvoisia. Palvelujen on oltava luottamuksellisia niin, ettei kukaan ulkopuolinen saa tietoja ja käynnin syitä käsiinsä.

Oikeus osallistua ohjelmien suunnitteluun muiden nuorten kanssa. Sinulla on oikeus myös olla mukana suunnittelemassa nuorten seksuaaliterveyden palveluja.